

Tehnoloģiju mācību joma

**Mācību un metodiskais līdzeklis
pirmsskolas mācību programmas īstenošanai**

Tehnoloģiju mācību joma. Mācību un metodiskais līdzeklis pirmsskolas mācību programmas īstenošanai

Mācību un metodiskais līdzeklis ir izstrādāts Eiropas Sociālā fonda projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" (turpmāk – Projekts) ietvaros.

Mācību un metodisko līdzekli izstrādāja **Latvijas Universitāte**.

Mācību un metodiskā līdzekļa izstrādi Latvijas Universitātē vadīja **Ilze Briška**.

Mācību saturu

izstrādāja **Daiga Kalēja-Gasparoviča**;

izstrādē un pilnveidē piedalījās arī **Ligita Priede, Dagnija Vigule,**

Linda Ummere-Tillberga un **Māra Urdziņa-Deruma**;

ilustrēja **Inguna Irbe**;

izvērtēja ārējie eksperti: mācību satura recenzente **Ineta Kromane** un zinātniskais recenzents

Juris Emsiņš.

Mācību un metodiskā līdzekļa sagatavošanu publicēšanai Projektā vadīja **Agrita Miesniece**.

Projekts izsaka pateicību visām Latvijas izglītības iestādēm, kas piedalījās mācību satura aprobācijā.

ISBN **978-9934-540-32-5**

Saturs

IEVADS	5
1. VAJADZĪBU UN IESPĒJU APZINĀŠANA. RISINĀJUMA MEKLĒŠANA, ĪSTENOŠANA UN VĒRTĒŠANA	6
1.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi	6
1.2. Ieteicamais vārdu krājums	6
1.3. Mācību process	7
1.4. Mācību līdzekļi	8
1.5. Pirmsskolas izglītības 2. posms	9
1.6. Pirmsskolas izglītības 3. posms	11
2. DARBS AR MATERIĀLIEM UN TO APSTRĀDES TEHNIKAS. PAPIĒRS UN TEKSTILMATERIĀLI	13
2.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi	13
2.2. Ieteicamais vārdu krājums	14
2.3. Mācību process	14
2.4. Mācību līdzekļi	15
2.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms	16
2.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms	17
2.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms	18
3. DARBS AR MATERIĀLIEM UN TO APSTRĀDES TEHNIKAS. KONSTRUKCIJAS	20
3.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi	20
3.2. Ieteicamais vārdu krājums	20
3.3. Mācību process	21
3.4. Mācību līdzekļi	21
3.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms	22
3.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms	23
3.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms	26

4. DARBS AR MATERIĀLIEM UN TO APSTRĀDES TEHNIKAS.

PLASTISKIE MATERIĀLI	28
4.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi	28
4.2. Ieteicamais vārdu krājums	29
4.3. Mācību process	29
4.4. Mācību līdzekļi	30
4.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms	30
4.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms	31
4.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms	32

5. DARBS AR MATERIĀLIEM UN TO APSTRĀDES TEHNIKAS.

INSTRUMENTI UN DARBARĪKI	34
5.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi	34
5.2. Ieteicamais vārdu krājums	34
5.3. Mācību process	35
5.4. Mācību līdzekļi	35
5.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms	36
5.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms	38
5.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms	41

6. DARBS AR MATERIĀLIEM UN TO APSTRĀDES TEHNIKAS.

PĀRTIKAS APSTRĀDES TEHNOLOĢIJU LIETOŠANA	44
6.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi	44
6.2. Ieteicamais vārdu krājums	44
6.3. Mācību process	45
6.4. Mācību līdzekļi	45
6.5. Pirmsskolas izglītības 2. posms	46
6.6. Pirmsskolas izglītības 3. posms	47

IEVADS

Mācību un metodiskais līdzeklis ir veidots, lai palīdzētu pirmsskolas skolotājam plānot un organizēt mācību procesu, kas virzīts uz plānoto bērnam sasniedzamo rezultātu apguvi tehnoloģiju mācību jomā. Katrs skolotājs to var izmantot pēc saviem ieskatiem.

Mācību un metodisko līdzekli veido 6 temati. Katra temata izklāstu veido šādas sadaļas.

1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sadaļas tabulā ietverti tematā apgūstamie bērnam sasniedzamie rezultāti pirmsskolas izglītības 1., 2., un 3. posmā. Katrā posmā ir iekļauts bērna snieguma apraksts, kas parāda pakāpenisku bērna izaugsmi attiecībā pret sasniedzamo rezultātu 4 līmeņos: sācis apgūt, turpina apgūt, apguvis, apguvis padziļināti. Tie apraksta bērna izaugsmi no spontānas, intuitīvas darbības uz apzinātu, no vienkāršas darbības uz sarežģītāku, no individuālas darbības pieaugušā vadībā uz patstāvīgu darbību individuāli un sadarbībā ar citiem.

2. Ieteicamais vārdu krājums

Sadaļā trīs kategorijās sagrupēti vārdi, kas aptver tematā apgūstamos nozīmīgākos jēdzienus, darbības, satura nozīmīgumu. Tie ir gan mācību jomas jēdzieni, gan arī piemēroti sadzīvē lietojami vārdi, kuri palīdz nosaukt un aprakstīt priekšmetus, dzīvas būtnes, darbības, īpašības un parādības, paplašinot bērna vārdu krājumu.

Sadaļā *Jēdzieni* sagrupēti vārdi, kuri nosauc, paplašina un apliecina bērna zināšanas attiecīgajā tematā. Ja tie netiek lietoti, darbības, notikumi un sakarības netiek apjēgtas.

Vārdi sadaļā *Darbības* nosauc darbības, kuras veic, apgūstot tematu. Darbību nosaukšana palīdz bērnam apzinātāk apgūt prasmes un paplašina vārdu krājumu.

Sadaļā *Nozīmīgums* piedāvātie valodas līdzekļi atklāj temata nozīmību bērna personīgās jēgas, sabiedrības un kultūras kontekstā. Šie vārdi bērnam (un skolotājam) palīdzēs pateikt, kāda jēga ir darīt un mācīties to, ko es daru un mācos.

3. Mācību process

Sadaļā ir iekļautas bērna darbības, kas palīdz apgūt plānoto sasniedzamo rezultātu katrā pirmsskolas izglītības posmā, un skolotāja darbības, kas nepieciešamas, lai ierosinātu un atbalstītu bērna darbību. Darbības atklāj bērna aktīvu piedalīšanos mācību procesā, gan nodarbinot bērna ķermeni un sīko motoriku, gan rosinot izziņas, jaunrades un saziņas procesus, darbības plānošanu un vadību, iesaistot katru bērnu atbilstoši viņa spējām un dodot iespēju gūt pieredzi. Bez darbības nav iespējama bērna prasmju, t.sk. caurviju prasmju, pilnveide.

4. Mācību līdzekļi

Sadaļā nosaukti plānotā bērnam sasniedzamā rezultāta apguvei piemēroti mācību līdzekļi, mācību vide un papildu informācijas avotu piemēri. Sarakstam ir ieteikuma raksturs.

5., 6., 7. Pirmsskolas izglītības posmi. Idejas bērna darbībai. Integrēta mācību procesa piemērs

Šajā sadaļā katram pirmsskolas izglītības posmam ir piedāvātas papildu idejas plānotā bērnam sasniedzamā rezultāta apguvei un viens rotaļdarbības piemērs. Rotaļdarbības piemērs veidots, lai atklātu, ka integrācija un caurviju prasmes ir klātesošas katrā ar dzīvi saistītā, dziļi un organiski uztvertā un vadītā situācijā. Katrai bērna un skolotāja darbībai pretī ir fiksēta caurviju prasme, bez kuras plānotā darbība nevar būt kvalitatīva.

1. VAJADZĪBU UN IESPĒJU APZINĀŠANA. RISINĀJUMA MEKLĒŠANA, ĪSTENOŠANA UN VĒRTĒŠANA

1.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sasniedzamais rezultāts: Stāsta par sava darba ieceri, plāno savas ieceres īstenošanas soļus, izvēlas nepieciešamos materiālus, īsteno ieceri un novērtē rezultātu.

Pirmsskolas izglītības posmi	Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņu apraksti			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis*	Apguvis padziļināti
1.				
2.	Īsteno ieceri; stāsta par savu ieceri; nosauc atsevišķus radošā procesa posmus.	Īsteno ieceri, izmantojot piedāvātos materiālus; stāsta par savu ieceri, radošo procesu un rezultātu.	Atbild uz jautājumiem par ieceres īstenošanas nepieciešamību; izsaka ideju savas ieceres īstenošanai un izvēlas materiālus; mācās īstenot ieceri, ievērojot drošības noteikumus attiecībā uz darba piederumu un instrumentu lietojumu; mācās novērtēt savas ieceres īstenošanas procesu un rezultātu, atbildot uz pieaugušā jautājumiem vai neverbāli, paužot emocijas par darba rezultātu.	Stāsta par savu ieceri. Izvēlas risinājumu, pamato izvēli; patstāvīgi īsteno savu ieceri; ievēro drošības noteikumus; vērtē savas ieceres īstenošanas procesu un rezultātu; pilnveido darbu.
3.	Īsteno atsevišķus radošā procesa posmus – vajadzību apzināšana, ieceres/ risinājuma radīšana, darbību plānošana, ieceres īstenošana, vērtēšana.	Īsteno radošā procesa posmus – vajadzību apzināšana, ieceres/ risinājuma radīšana un īstenošana; izvēlas un plāno atsevišķus posmus, vērtē rezultātu.	Stāsta par savas ieceres nepieciešamību, risinājuma meklēšanu un izvēli; plāno savas ieceres īstenošanas soļus, izvēlas nepieciešamos materiālus; īsteno savu ieceri, ievērojot drošības noteikumus attiecībā uz darba piederumu un instrumentu lietojumu; novērtē ieceres īstenošanas procesu un rezultātu.	Pēc savas ierosmes rada vairākas idejas; plāno darbības, izvēlas atbilstošus materiālus, piederumus un instrumentus un saskaņā ar plānu īsteno ieceri, ievērojot drošības noteikumus; stāsta par visiem radošā procesa posmiem, vērtē un, ja nepieciešams, pilnveido rezultātu.

1.2. Ieteicamais vārdu krājums

Jēdzieni: iecere, vajadzība, nepieciešamība, nozīme, materiālu izmantošana, izstrādājums, pielietojums u. c.

Darbības: izvēlēties, izdomāt, plānot, paredzēt, sakārtot, darīt, īstenot, pārbaudīt, izvērtēt, piemērot, salīdzināt, izmainīt, uzlabot, pilnveidot u. c.

Nozīmīgums: lietderība, mērķtiecība, savdabība, radošums, precizitāte u. c.

* Pirmsskolas mācību programmas sasniegtais rezultāts.

1.3. Mācību process

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Saskata vajadzību izgatavot kādu produktu sev vai citiem. Stāsta par sava darba ieceri (ko un kāpēc vēlas izgatavot). Stāsta, kādam jābūt gala produktam, lai tas atbilstu mērķim, piemēram, kastīte, kurā ielikt nelielu dāvanu.	Uzklausa un atbalsta bērna vēlmi uzlabot apkārtējo vidi vai radīt kādu jaunu produktu. Jautā: <i>Kādam mērķim paredzēts produkts? Kādu uzlabojumu tas radīs? Kādu labumu tas dos tev un citiem?</i>
Stāsta par līdzīga produkta izgatavošanas, darba plānošanas vai veikšanas pieredzi. Izsaka idejas, kā īstenot savu ieceri, kādi materiāli, piederumi un instrumenti būs nepieciešami un kuri darba paņēmieni jāizmanto, lai īstenotu ieceri. Izvēlas piemērotāko.	Noskaidro, kāda ir bērna pieredze vai līdzdalība līdzīga produkta vai objekta radīšanā, darba plānošanā un veikšanā. Rosina izdomāt vairāk nekā vienu ideju savas ieceres īstenošanai, piemēram, necaurspīdīga vai caurspīdīga, liela vai maza, ūdensizturīga putnu barotava vai arī dāvanu kastīte no mīksta vai cieta materiāla, filca vai papīra. Jautā: <i>Kādus materiālus var izmantot? Kādā veidā tos iespējams izmantot?</i> Rosina izvēlēties piemērotāko ideju.
Pēta apkārtējo vidi, meklē un izvēlas tehniskos paņēmienus un nepieciešamos materiālus savas ieceres īstenošanai un sagatavo tos vai nu patstāvīgi, vai kopā ar pieaugušo, piemēram, izmazgā sulas paku. Stāsta par savas ieceres īstenošanu. Iekārto savu darba vietu. Savas ieceres īstenošanai meklē risinājumus patstāvīgā darbībā vai sadarbojoties ar citiem. Ja nepieciešams, lūdz palīdzību pieaugušajam.	Rosina izpētīt, kādi materiāli apkārtējā vidē ir pieejami bērna ieceres īstenošanai un informācijas ieguvei (grāmatas, internets). Ja nepieciešams, palīdz sagādāt piemērotus materiālus. Sadarbojas ar bērnu vecākiem. Jautā: <i>Ko tu izgatavosi? Ko un kā tu darīsi? Kāda būs darbu secība? Ko tu darīsi vispirms un ko pēc tam? Kādus materiālus un darbarīkus izmantosi? Ko tev jāprot darīt, lai izgatavotu iecerēto? Kuri drošības noteikumi jāievēro, strādājot ar izvēlētajiem materiāliem, piederumiem un darbarīkiem, kāpēc? Kāds, tavuprāt, būs labs gatavais produkts?</i> Uzklausa un piedāvā dažādus risinājumus, ja nepieciešams, palīdz sagatavot, piemēram, piegriezt nes vai šablonus kastītei. Nosaka augstas kvalitātes produkta kritērijus. Aicina atcerēties un nosaukt, kuri drošības noteikumi jāievēro, strādājot ar izvēlētajiem materiāliem, piederumiem un instrumentiem un izvēloties dažādus tehniskos paņēmienus. Ja nepieciešams, skolotājs parāda bērnam šos paņēmienus. Aicina bērnu patstāvīgi iekārtot savu darba vietu. Ja nepieciešams, palīdz.

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Izvēlas ieceres īstenošanai nepieciešamos materiālus, piederumus un instrumentus. Īsteno savu ieceri. Ievēro drošības noteikumus, lietojot darbarīkus un instrumentus.	Vēro bērna darbību, nepieciešamības gadījumā palīdz vai sniedz padomu. Jautā par veikto darbību, izmantotajiem materiāliem un izvēlētajiem tehniskajiem paņēmieniem. Pievērš uzmanību drošības noteikumu ievērošanai.
Stāsta par savas ieceres īstenošanas soļiem (ko un kā darīja; kas paveikta viegli, kas sagādāja grūtības). Stāsta, kas izdevās, kas neizdevās un ko vajadzēja darīt citādi? Vērtē savas ieceres rezultātu (gala produktu) pēc iepriekš izvirzītajiem kritērijiem. Izsaka priekšlikumus darba pilnveidei.	Rosina stāstīt par savas ieceres īstenošanas soļiem. Jautā: <i>Kādu tehnisko paņēmieni tu izmantoji? Kā tu sastiprināji dāvanu kastītes malas?</i> Rosina bērnu pārdomāt par savu darbu un pastāstīt, kas no plānotā izdevās, kas sagādāja grūtības un ko nākamreiz vajadzētu darīt citādi. Aicina izvērtēt radīto gala produktu atbilstoši iepriekš izvirzītajiem kritērijiem.

1.4. Mācību līdzekļi

Praktiskām darbībām piemērota vide

Darba virsma, brīvi pieejami materiāli, piederumi un instrumenti, vieta darbu eksponēšanai.

Mācību materiāli

Dabas materiāli, konstruktori, tekstilmateriāli, plastiskie materiāli veidošanai, sadzīves priekšmeti un rotaļlietas, daudzveidīgi sadzīves materiāli, arī otrreiz izmantojamie materiāli, kancelejas piederumi, pārtikas produkti u. c.

Darbarīki un instrumenti

Dažādi konstruēšanai, aplicēšanai, šūšanai, sastiprināšanai, rakstīšanai, griešanai, līmēšanai, ēdiena gatavošanai u. tml. piemēroti darbarīki un materiāli.

Mācību tehniskie līdzekļi

Dators ar interneta pieslēgumu, projektors, fotoaparāts.

Papildu informācijas avotu piemēri

- DIY Lietpratējs. Kā uztaisīt putnu barotavu. Vienkāršas idejas [tiešsaiste]. 2015 [skatīts 2019. g. 18. jūn.]. Pieejams: <http://www.diy.lv/uztaisi-pats/ka-uztaisi-putnu-barotavu-vienkarsas-idejas>
- Radziņa, V. Putnu ēdnīca. Laba Vide [tiešsaiste]. 2012 [skatīts 2019. g. 27. jūn.]. Pieejams: <http://labavide.lv/categories/8-Vide/posts/65-Putnu-ednica>
- Brakmane, D. Putnu barotavas no otrreiz izmantotiem materiāliem [tiešsaiste]. 2015 [skatīts 2019. g. 18. jūn.]. Pieejams: <http://www.dundaga.lv/lv/dundaga/aktualitates/putnu-barotavas-no-otreiz-izmantotiem-materialiem/>
(Putnu barotava)

1.5. Pirmsskolas izglītības 2. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Vajadzību apzināšana

Skolotājs sarunājas ar bērnu par viņa iespējām radīt nozīmīgus, pielietojamus izstrādājumus, piemēram, kā

- radīt piemērotu vidi kopīgām rotaļām – leļļu māju, automašīnu trasi u. c.,
- sagatavoties svētkiem, dekorēt telpas, pagatavot cienastu u. c.,
- kādu iepriecināt – izgatavot apsveikumus, dāvanas, pagatavot cienastu u. c.,
- radīt prieku sev un citiem – rotaļāties, izrotāt, darināt neparastas lietas u. c.,
- palīdzēt kādam – izgatavot putnu barotavu u. c.

Risinājuma meklēšana, plānošana, iespēju apzināšana

- Kvalitātes kritēriju noskaidrošana, pētot un lietojot gatavus izstrādājumus, analizējot attēlus vai video.
- Nepieciešamo darbību noskaidrošana: mērīšana, grupēšana, līmēšana, veltnēšana, sastiprināšana u. c.
- Skolotāja piedāvāto materiālu un instrumentu izpēte.
- Drošības noteikumu noskaidrošana, piemēram, kā darboties ar asiem, karstiem, sīkiem priekšmetiem.
- Individuālo prasmju un zināšanu apzināšana – ko no nepieciešamā jau esmu darījis, ko es protu, kas man vēl jāiemācās, lai varētu paveikt plānoto.

Ieceres īstenošana

Pārskatāmas un ērtas darba vietas iekārtošana.

Instrukcijas ievērošana – darbību izpilde pa soļiem, strādājot patstāvīgi vai pēc skolotāja parauga, individuāli vai kopā ar citiem.

Rezultāta un procesa izvērtēšana

Radītā produkta aplūkošana un/vai izmēģināšana darbībā, lai konstatētu, kā ievēroti kvalitatīvi paveikta darba kritēriji, piemēram, izgatavotais trauks ir stabils, apsveikuma kartīti vai grāmatiņu iespējams ērti atvērt un aizvērt, garāžas maketā ir pietiekami daudz vietas rotaļu automašīnai utt. Darba papildināšana, ja nepieciešams, darba uzlabošana. Savas mācīšanās izvērtēšana – darbību un savu prasmju nosaukšana (ko es darīju, ko es protu).

Produkta izmantošana – apsveikuma nosūtīšana, telpas izrotāšana, rotaļas leļļu mājā un sarunas par izgatavotās lietas nozīmi – ko es ar to iepriecināju, pacienāju, cik bija aizraujoši rotaļāties, cik daudzām lellēm namiņā ir ērti u. tml.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. PUTNU BAROTAVA

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Spriež par putnu barošanu ziemā – kādēļ putni ziemā jāpiebaro. Stāsta par savu pieredzi, kuri putni redzēti barotavā, ko viņi ēd, kas putniem garšo.	Rosina apzināt problēmu. Jautā: <i>Kā palīdzēt putniem ziemā? Kāpēc ziemā putniem jāpalīdz? Kādēļ labāk ir uzstādīt barotavu nekā nobērt barību sniegā vai uz zemes?</i> Piedāvā dažādas iespējamās atbildes un skatpunktus – dzīvības uzturēšana, drošība, palīdzība vājākajam, skaistums, ekonomija.	Pilsoniskā līdzdalība Līdzjūtība, atbildība, dabas un sabiedrības vērtību apzināšanās.

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Spriež par izstrādājuma pielietojumu, kvalitāti, formu un materiāliem (kādam jābūt barotavai, lai tā pildītu savu funkciju un būtu noderīga; cik lielai jābūt barotavai, ko darīt, lai barība neizmirktu un neizbirtu uz zemes (pamats, maliņas, jumtiņš); kas jādara, lai putni nebaidītos tuvoties barotavai; kāda ir glīta barotava; kas jādara, lai to panāktu).	Aicina noskaidrot izstrādājuma pielietojamības un kvalitātes kritērijus.	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Vērtību un kvalitātes apzināšana.
Salīdzina dažādas barotavas. Spriež par to izgatavošanas tehnoloģiju un stāsta par savu pieredzi. Iepazīstas ar pieejamiem materiāliem grupā, kā arī aptaujājot vecākus, un izlemj, kādu barotavu izgatavot. Sadalās grupās pa diviem vai trim bērniem katrā. Vienošanas, kurš mērīs un atzīmēs griezuma vietu, kurš griezīs lodziņu, kurš piestiprinās aukliņu, kurš dekorēs barotavu un kurš pārbaudīs, vai padarītais atbilst iecerei.	Demonstrē attēlus. Jautā: <i>Kā var izgatavot šādas barotavas? Kādi materiāli, piederumi un instrumenti tam ir vajadzīgi? Kurus no tiem tu zini? Kurus tu proti lietot?</i> Rosina izgatavot putnu barotavu no sulas pakas. Palīdz organizēt grupas un sadalīt pienākumus atbilstoši bērnu spējām un pieredzei. <i>Variants.</i> Ja iespējams, katra bērnu grupa izvēlas citus materiālus un darina atšķirīgas barotavas.	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Pieredzes strukturēšana, problēmu formulēšana un risinājuma meklēšana. Sadarbība Pienākumu sadale, darbošanās ar kopīgu mērķi.
Iekārto darba vietu. Atkārto drošības noteikumus.	Palīdz iekārtot darba vietu. Jautā: <i>Kuri drošības noteikumi ir jāievēro, strādājot ar šķērēm un/vai nazi?</i>	Pašvadīta mācīšanās Darba vietas iekārtošana.
Īsteno ieceri, darba gaitā sekojot plānotajiem soļiem. Salīdzina katra darbības posma rezultātu ar kritērijiem. Ja nepieciešams, labo kļūdas.	Konsultē katru grupu. Ja darba gaitā izraisās konflikti, palīdz tos risināt. Iedrošina labot kļūdas un neprecizitātes vai izgatavot citu izstrādājumu, ja tas nepieciešams.	Sadarbība Kopīga ieceres īstenošana, ievērojot nosacījumus.
Kad barotava gatava, izvērtē to atbilstoši kritērijiem (vai putni var ērti piekļūt pie barības; vai barība nebirs zemē; vai tā neapsnigs; vai putni nebaidīsies tuvoties barotavai; vai tai nav plīvojošu un vaļīgu detaļu; vai, piekarināta pie loga vai izvietota pagalmā, tā izskatīsies glīti). Ja kāds kritērijs nav ievērots, novērš neatbilstību. Sakārto darba vietu.	Rosina refleksiju un aicina katram bērnam raksturot savu radīto produktu. Jautā: <i>Kā tu zini, ka putniem barotavā būs pietiekami daudz vietas? Vai barība neizbirs no barotavas? Kā to var zināt? Vai barotava ir glīta?</i> Ja nepieciešams, rosina papildināt radīto produktu, lai tas būtu pēc iespējas kvalitatīvāks. Aicina sakārtot darba vietu, nolikt vietā piederumus un instrumentus.	Pašvadīta mācīšanās Savas darbības izvērtēšana, kļūdu labošana (ja nepieciešams).

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Pastaigas laikā kopā ar skolotāju izvieto barotavas pirmsskolas iestādes teritorijā. Regulāri ieber barību barotavā. Ikdienā vēro (fotografē) putnus pie barotavas. Spriež par padarītā darba vērtību un savām prasmēm.	Palīdz bērniem rūpēties, lai barotavā vienmēr atrastos barība. Rosina vērot (fotografēt) putnus. Rosina novērtēt kopīgā darba nozīmību. <i>Jautā: Kā var zināt, ka paveikts labs darbs? Ko tu proti darīt labi?</i>	Pašvadīta mācīšanās Gandarījums par paveikto, savu prasmju un spēju apzināšanās. Pilsoniskā līdzdalība Kopīgs nesavtīgs darbs kā vērtība.

1.6. Pirmsskolas izglītības 3. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Vajadzību apzināšana

Skolotājs rosina sarunas par bērna iespējām radīt nozīmīgus, pielietojamus produktus, piemēram,

- veidot piemērotu vidi kopīgām rotaļām – izgatavot lielmēra maketu (kuģis, lelļu māja, lauku sēta, auto trase u. c.);
- sagatavoties svētkiem – noformēt telpu (izgatavot eglītes rotājumus, puzurus, dažādas virtenes, Lieldienu rotājumus, dekorus valsts svētkiem u. c.);
- iepriecināt kādu – izgatavot apliecinājumus, izšūtus, no papīra salocītus u. tml. apsveikumus, cept piparkūkas, darināt dāvanas grupas biedriem, vecākiem, pirmsskolas iestādes darbiniekiem, pansionāta iemītniekiem u. c.;
- izziņāt dažādu objektu struktūru, piemēram, no kā sastāv lauku sēta, pilsēta, atsevišķas ēkas u. c.;
- gatavoties viesu uzņemšanai – klāt galdu, gatavot cienastu u. tml.

Risinājuma meklēšana, plānošana un iespēju apzināšana

Skolotājs sarunā ar bērnu noskaidro, kādiem jābūt kvalitātes kritērijiem, lai viņa radītais produkts atbilstu funkcijai, būtu izturīgs, stabils, precīzs, ūdensdrošs, ietilpīgs u. c. Viņš rosina bērnu nosaukt, kas vajadzīgs, lai varētu panākt vēlamo rezultātu un ko jāprot darīt, lai īstenotu ieceri:

- atbilstoša vide un vieta, kur darboties (galds, paliktnis, grīda, paklājs, smilškaiste, virtuve u. tml.);
- materiāli, piederumi un instrumenti, prasme tos izvēlēties un ar tiem darboties, iemaņas kombinēt dažādus materiālus, ievērot drošības noteikumus;
- prasmes un zināšanas – ko es jau esmu darījis, ko es protu, kas man jāiemācās, lai varētu paveikt plānoto un īstenot ieceri (mērīt, grupēt, līmēt, veltnēt, sastiprināt u. c.).

Ieceres īstenošana

- Instrukcijas ievērošana: darbību secība var būt uzzīmēta, darbību var veikt pa soļiem individuāli vai visi kopā.
- Eksperimentēšana ar materiāliem un tehniskajiem paņēmieniem, piemēram, vai kociņus labāk sastiprināt ar līmi, plastilīnu, aukliņu, stiepli u. tml.
- Sadarbība ar citiem bērniem, ja nepieciešams kaut ko pieturēt, pasniegt, paskaidrot.

Rezultāta un procesa izvērtēšana

- Produkta eksponēšana, aplūkošana un/vai izmēģināšana darbībā, lai konstatētu, kā ievēroti kvalitātes kritēriji, piemēram, mājīnā ir vieta vismaz diviem cilvēkiem, lidmašīna lido taisni, kuģītis peld, dekoru skaits ir pietiekams visiem logiem utt. Darba papildināšana vai pielabošana saskaņā ar vērtējumu.

- Individuālās mācīšanās izvērtēšana – darbību un savu prasmju nosaukšana (ko es darīju, ko es protu), turpmākās mācīšanās plānošana (kas man vēl jāmacās, ko vēl gribētos izveidot).
- Produkta izmantošana (apsveikuma nosūtīšana, telpas dekorēšana, sacensības auto trasē, rotaļas leļļu mājā, dāvanas iesaiņošana izgatavotajā kastītē utt.) un sarunas par produkta nozīmi (cik grezna, koša vai svinīga ir telpa, cik ērti un droši var braukt pa trasi, kāds svarīgs darbs ir paveikts, cik garšīgs cienasts ir izdevies utt.).

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KONSTRUKCIJAS RADĪŠANA

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Iepazīstas ar materiāliem, pēta, izmēģina, izvēlas.	Piedāvā bērnam izvēlēties dažādus materiālus telpās vai ārā (pagalmā, smilškastē, mežā u. c.). Rosina bērnu darboties.	
Darbojas ar plastisku materiālu, liekot virsū, blakus, rindā. Stāsta par savu ieceri.	Vēro bērna darbošanos. Jautā: <i>Kā var salikt kopā šos materiālus? Kuri no tiem labi turas kopā, kuri – ne tik labi?</i>	Jaunrade un uzņēmējspēja Eksperimentēšana ar dažādiem savienošanas paņēmieniem, formulē mērķi un vēlamu rezultātu.
Spriež, kā izskatās kvalitatīvs darbs, kādam mērķim tas paredzēts.	Jautā: <i>Ko tu būvē?</i> Ieklausās bērna sacītajā un rosina konkretizēt darbības mērķi, līdzekļus, kvalitātes kritērijus un tehniskos paņēmienus.	Pilsoniskā līdzdalība Sabiedriski nozīmīga mērķa un vēlamā rezultāta formulēšana.
Variē paņēmienus, ko izmanto konstrukcijas radīšanai. Patstāvīgi īsteno ieceri, darbības gaitā labojot kļūdas un radot jaunas idejas.	Jautā: <i>Kā izveidot augstu torni, lai tas būtu stabils? Kā – mājīgu, lai tajā būtu ērti un droši dzīvot? Kā izgatavot trasi automašīnām, lai tās varētu braukt ātri un bez avārijām? Kā izveidot taciņu, lai tā būtu droša un vestu uz vēlamu vietu?</i> Ja nepieciešams, demonstrē tehniskos paņēmienus, ko bērns var izmantot.	Pašvadīta mācīšanās Patstāvīga procesa kontrole, vairāku variantu izmēģināšana un atbilstošā izvēle. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Ieceres precizēšana, darba pilnveide atbilstoši mērķim.
Spriež par izveidotās konstrukcijas izmantošanu. Iesaista konstrukciju rotaļā vai sižetiskā stāstījumā. Ar rotaļlietām izspēlē zināmas pasakas vai paša radītu sižetu. Kopā ar citiem bērniem trasē organizē auto sacensības.	Rosina izmantot izveidoto konstrukciju rotaļā. Jautā: <i>Kas dzīvos tavā mājīnā/tornī? Kurām automašīnām ir piemērota šī trase? Kas ies pa izveidoto taciņu?</i>	Jaunrade un uzņēmējspēja Iztēlošanās, ideju radīšana, spēle.
Nosauc veiktās darbības, stāsta par tehnoloģiju izmantojumu, savām prasmēm un radītā darba nozīmību.	Rosina izvērtēt ieceres nozīmību. Jautā: <i>Kam tu pievērsi uzmanību? Ko tu darīji, lai rezultāts būtu kvalitatīvs? Vai tavs darbs ir derīgs?</i> Piedāvā atslēgvārdus radošā un tehnoloģiskā procesa un rezultāta vērtēšanai.	Pašvadīta mācīšanās Savas darbības un rezultāta nozīmības apzināšanās, prieks un gandarījums par paveikto.

2. DARBS AR MATERIĀLIEM UN TO APSTRĀDES TEHNIKAS. PAPĪRS UN TEKSTILMATERIĀLI

2.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sasniedzamais rezultāts: *Apgūst dažādas tehnikas, paņēmienus un drošības noteikumus materiālu un instrumentu izmantošanā savas ieceres īstenošanai.*

Pirmsskolas izglītības posmi	Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņu apraksti			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis*	Apguvis padziļināti
1.	Burza un plēš papīru gabaliņos.	Burza, plēš strēmelēs, līmē pie pamatnes papīru.	Apgūst dažādus darba paņēmienus un drošības noteikumus savas ieceres īstenošanai no papīra un tekstilmateriāliem: pielīmē papīru pie pamatnes; burza papīru, lai izveidotu kādu objektu, piemēram, bumbu; plēš plānu papīru strēmelēs; lietojot šķēres, ar vienu kustību pārgriež šauru papīra sloksni.	Burza, plēš, pārgriež papīru, patstāvīgi pielīmē to pie pamatnes, radot paša iecerētu objektu.
2.	Izgriež vienkāršas formas siluetus, plēš pa līniju, pielīmē papīru pie pamatnes.	Izgriež vai izplēš vienkāršas formas siluetus; pārloka papīru, līmē to pie pamatnes; ievēro darbību secību.	Apgūst dažādus darba paņēmienus un drošības noteikumus savas ieceres īstenošanai no papīra un tekstilmateriāliem: līmējot savieno detaļas; plēš papīru pa līniju; loka papīru divās daļās, lai iegūtu sev vēlamu formu (kartīte); ar šķērēm izgriež vienkāršu formu siluetus.	Patstāvīgi darina vienkāršas formas siluetus; izplēš, izgriež, loka un pielīmē pie pamatnes papīru, veidojot kompozīciju vai izstrādājumu; nosauc darbību secību.
3.	Plēš, griež, loka, pielīmē papīru pie pamatnes, pin, sien, sastiprina saskaņā ar nosacījumiem.	Griež, loka, pielīmē dažāda biezuma un faktūru papīru vai tekstilmateriālu pie pamatnes; pin, sien, sastiprina, ievērojot nosacījumus un nosaucot darbību secību.	Apgūst dažādus darba paņēmienus un drošības noteikumus savas ieceres īstenošanai no papīra un tekstilmateriāliem: līmē patstāvīgi, izvēlas atbilstošu līmi un līmēšanas paņēmienus, ievēro drošības noteikumus; izplēš no papīra vienkāršus siluetus; loka papīru pēc nosacījuma; ar šķērēm izgriež dažādus objektu siluetus; pin pīnīti no 3 pavedieniem; sien mezglu; veido uztinumu; šuj pamatdūrienu.	Patstāvīgi veido papīra locījumu vai aplikāciju; pin pīnīti, sien mezglu, šuj pamatdūrienu, izvēlas un kombinē materiālus un tehniskos paņēmienus, savieno detaļas ar dažādiem stiprinājumu paņēmieniem; ievēro drošības noteikumus.

* Pirmsskolas mācību programmas sasniegtais rezultāts.

2.2. Ieteicamais vārdu krājums

Jēdzieni: papīra locījumi, kolāža, papīra un audumu faktūras, formas, silueti, tēli, pīnīte, mezgls, adata, pamatdūriens u. c.

Darbības: plēst, griezt, izgriezt, pārgriezt, izdurt, burzīt, locīt, līmēt, šūt u. c.

Nozīmīgums: drošība, precizitāte, vienmērīgums, kārtība, tīrība, veiklība, lietderība u. c.

2.3. Mācību process

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Vēro, pēta un salīdzina dažādu papīru un tekstilmateriālu īpašības. Izvēlas papīru, tekstilmateriālus, instrumentus un tehniskos paņēmienus atbilstoši iecerētajam darbam.	Piedāvā bērna izvēlei dažādu izmēru un veidu papīru, tekstilmateriālus, dabas materiālus griešanai, līmēšanai, pīšanai, vīšanai, šūšanai. Piedāvā idejas kāda izstrādājuma izgatavošanai, piemēram, pielīmēt lācītīm ausis u. tml. Pārrunā ar bērniem drošības noteikumus, kas jāievēro, darbojoties ar asiem priekšmetiem – satvert, griezt, padot, glabāt.
Eksperimentē: burzot papīru plaukstās, pirkstos, iegūst dažādas formas; plēš plānu papīru strēmelēs un pa locījuma līniju griež ar šķērēm gan papīru, gan tekstilmateriālus. Ievēro drošību. Apvelk, izplēš vai izgriež vienkāršu (apaļu, stūrainu) siluetu no papīra, kartona vai auduma. Iepazīst šķēres, izpēta to mehānismu. Griež ar šķērēm pa taisnu un liektu līniju papīru un tekstilmateriālus. Ievēro drošības noteikumus. Līmē materiālu pie pamatnes, ievēro līmēšanas secību: vienmērīgi noklāj ar līmi savienojamos priekšmetus, piemēram, papīru, audumu, dabas materiālu, uzliek to uz pamatnes, piespiež un pārliecinās, vai ir stingri pielīmēts. Izmanto dažādu veidu līmi (līmes zīmulis, PVA).	Aicina eksperimentēt. Darbojas kopā ar bērnu, demonstrē roku kustības, tehniskos paņēmienus, darbību secību, komentē savas darbības. Piedāvā apvilkt un izplēst vai izgriezt siluetu no papīra, kartona vai auduma. Aicina bērnu radīt kolāžu, kombinējot dažādus siluetus. Iepazīstina ar šķērēm, rosina izpētīt to mehānismu. Aicina darboties ar šķērēm. Iepazīstina ar drošības noteikumiem un aicina tos ievērot. Iepazīstina ar līmi un līmēšanas piederumiem, līmēšanas secību, iesaka dažādus līmēšanas paņēmienus, rosina patstāvīgi izvēlēties tos atbilstoši iecerei. Vēro bērna darbību, ja nepieciešams, palīdz. Jautā par līmēšanas darbību secību, izmantojamajiem palīgmateriāliem (ota, paliktnis, drāna, salvēte u. c.). Piedāvā izmantot papīra atgriezumus, savākt tos turpmākajiem darbiem.
Vingrinās papīra locīšanā, raugās, lai locījuma līnija būtu taisna un stingra. Loka papīru divās daļās, locījuma vietu nogludina ar pirkstiem, nedaudz piespiež. Loka papīru atbilstoši nosacījumiem un rada kādu izstrādājumu, piemēram, vēdekli, maku, lidmašīnu u. tml.	Rosina radīt izstrādājumu no papīra, lokot to atbilstoši nosacījumiem. Demonstrē locīšanas paņēmienus, darbojas kopā ar bērnu. Pievērš uzmanību precizitātei. Vēro bērna darbību, ja nepieciešams, palīdz. Paredz laiku, lai bērns varētu darboties savā tempā, izmēģināt vairākas reizes, līdz izdodas, kā iecerēts, uzslavē par uzmanību un mērķtiecību.

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Izvēlas tekstilmateriālus vai dabas materiālus, kas pēc krāsas un struktūras ir atbilstoši iecerei. Īsteno ieceri – patstāvīgi vai kopā ar skolotāju rada izstrādājumu. Izpilda atsevišķas darbības – sasienu pavedienu mezglā, pin pīnīti, nostiprina dzijas vai diega galu, iever diegu adatā, šuj pamatdūrienus u. c.	Rosina radīt funkcionālu vai dekoratīvu izstrādājumu no tekstilmateriāliem – pīt, siet, mezglot, tīt, šūt. Demonstrē izstrādājumu paraugus vai to attēlus, tehniskos paņēmienus, darbību secību. Darbojas kopā ar bērnu, dod pietiekami daudz laika, lai bērns varētu darboties savā tempā, labot kļūdas.
Izvērtē radītā izstrādājuma nozīmību. Nosauca darbības, ko veicis, stāsta, kas izdevās un kas vēl jāmācās.	Rosina novērtēt savu darbu un prasmes, pievērs uzmanību katra bērna veiksmēm.

2.4. Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Dažādu krāsu, biezuma un faktūru A4 un A5 formāta papīrs, salvetes;
- līmes zīmulis, PVA līme, otas, lupatiņa, paliktnis;
- tekstilmateriāli (fīlcs, kokvilnas un/vai linu audums), dzija, auklas, lentes;
- dabas materiāli – smilgas, meldri, kaltētas lapas;
- mākslas darbu reprodukcijas;
- šķēres ar noapaļotiem galiem (atbilstošas bērna vadošajai rokai);
- kastītes un aploksnes papīra uzglabāšanai;
- bezvada karstās līmes pistole.

Attēli

Attēli ar mākslas darbu reprodukcijām.

Papildu informācijas avotu piemēri

1. Art P.R.E.P. Picasso, Guitar Collage [tiešsaiste]. [Skatīts 2019. g. 10. jūlijā]. Pieejams: <https://artprep.weebly.com/picasso-guitar-collage.html> (Mākslas darbu reprodukciju piemēri. Kolāžas.)
2. Art for Kids Hub. How to fold an Origami box with lid [tiešsaiste]. 2016 [skatīts 2019. g. 30. jūnijā]. Pieejams: <https://www.artforkidshub.com/how-to-fold-an-origami-box-with-lid/> (Video, kā locīt papīra kastīti.)
3. Collage + fiber art [tiešsaiste]. [Skatīts 2019. g. 10. jūlijā]. Pieejams: <https://www.pinterest.com/noramariam/collage-fiber-art/> (Idejas kolāžām no papīra un tekstilmateriāliem.)
4. Fold'N'Fly. Basic Dart, Paper Airplane – Folding instructions [tiešsaiste]. 2019 [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://www.foldnfly.com/1.html#Basic-Dart> (Idejas papīra locīšanai.)
5. Jo Nakashima - Origami Tutorials. Origami Frog (Traditional model) [tiešsaiste]. 2016, 24. apr. [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=Vlb2udqPx-M> (Idejas papīra locīšanai.)
6. Martinez Figuerola. Picasso: Guitarra 1913. CUBISMO SINTÉTICO o COLLAGE [tiešsaiste]. [Skatīts 2019. g. 10. jūlijā]. Pieejams: <https://www.pinterest.com/pin/563301865886632217/?lp=true> (Mākslas darbu reprodukciju piemēri. Kolāžas.)

7. MoMa. Georges Braque. Still life with Tenora. [tiešsaiste]. 1913 [skatīts 2019. g. 10. jūlijā]. Pieejams: <https://www.moma.org/collection/works/38330>
(Mākslas darbu reprodukciju piemēri. Kolāžas.)
8. Pablo Picasso. Bottle of Vieux Marc, Glass, Guitar and Newspaper [tiešsaiste]. 1913 [skatīts 2019. g. 10. jūlijā]. Pieejams: <https://www.tate.org.uk/art/artworks/picasso-bottle-of-vieux-marc-glass-guitar-and-newspaper-t00414>
(Mākslas darbu reprodukciju piemēri. Kolāžas.)
9. Raibs gar acīm. Kā salocīt no papīra kasti? [tiešsaiste]. 2012, 26. apr. [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://www.raibsgaracim.lv/?s=82&idn=28&article=K%C4%81%20saloc%C4%ABt%20no%20pap%C4%ABra%20kasti?>
(Idejas papīra locīšanai.)
10. Traposo US. How to Make a Paper Boat, origami [tiešsaiste]. 2011, 23. maijs [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=hiAWx8odStA>
(Idejas papīra locīšanai.)

2.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Kolāža

Uz tumša vai krāsaina fona bērns atbilstoši gadalaikam rada kolāžu. No plāna papīra plēš strēmeles – papīru pietur ar vienu roku, bet ar otras roku plēš vai arī izgriež dažādu formu, krāsu un dažāda lieluma siluetus. Atkarībā no bērna prasmēm un interesēm izgrieztos siluetus var locīt, burzīt, virpināt, sarullēt vai atstāt gludus. Sagatavotos papīra siluetus pa vienam līmē uz krāsainas pamatnes, veidojot brīvu vai ritmisku kompozīciju: “Lapkritis”, “Snieg”, “Rudens raža”, “Visas pļavas puķītes” u. c.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KRĪT VISBALTĀKAIS SNIEGS

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Izmēģina burzīt un plēst plānu papīru.	Piedāvā dažādu toņu baltu papīru. Piedāvā saplēst papīru gabaliņus un pa vienam pielīmēt pie pamatnes.	Jaunrade un uzņēmējspēja Izrāda iniciatīvu un spontanitāti.
Vēro un atdarina novērotās darbības, mācās darboties ar līmes zīmuli. Uz papīra lapas pa vienai līmē noplēstos baltā papīra gabaliņus. Ievēro līmēšanas secību – uzklāj līmi uz līmējamā papīra gabaliņa, lēni novieto to uz pamatnes un piespiež. Bērns kopā ar citiem var līmēt papīra gabaliņus uz vienas lielas pamatnes. Iejūtas tēlā, rāda ar kustībām, kā krīt snieg.	Iepazīstina bērnu ar līmes zīmuli. Piedāvā bērnam krāsaina papīra vai kartona pamatni. Demonstrē, kā papīru pielīmē pie pamatnes, komentē savu darbību. Darbojas kopā ar bērnu, demonstrē papīra plēšanas iespējas un papīra līmēšanas secību. Rosina bērnu iejusties tēlā. Jautā: <i>Kā krīt snieg? Kā pārsļas noklāj zemi? Kā tu jūties, kad sniegpārsļas uzkrīt uz degungala?</i>	Pašvadīta mācīšanās Zināšanu un prasmju lietošana, paškontrolē. Jaunrade un uzņēmējspēja Iejūšanās tēlā.
Vēro pabeigto darbu.	Rosina novērtēt kolāžas košo baltumu un bagātīgo sniegotas ziemas iespaidu.	Pašvadīta mācīšanās Gandarījums par paveikto.

2.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Locījums. Kartīte

Bērns mācās līdzīgi pārlocīt papīra lapu, lai izgatavotu kartīti. Locījumu izpilda rūpīgi, pacietīgi, tīri. Skolotājs demonstrē locīšanas secību – novieto papīru uz līdzenas virsmas, pārlec, saliek kopā stūrus, pēc tam ar vienu roku piespiež stūrus un ar otru tos nogludina: vispirms viegli, tad – piespiežot spēcīgāk.

Locījums. Vēdekļītis

Bērns no krāsaina papīra loka vēdekļīti. Vēdekļa lielumu un locījumu skaitu var variēt atbilstoši bērna spējām. Gatavos izstrādājumus izmanto dažādu stilizētu tēlu radīšanai – veido tauriņus, putniņu spārnus vai asti, zivtiņas u. c. un ar tiem dekorē telpu.

1. kolāža

Skolotājs piedāvā noteiktas krāsas pamatni un papīru. Bērns izplēš vienu vai vairākus nelielus gadalaikam atbilstošus siluetus. Pēc tam katrs bērns tos pielīmē pie vienas lielas krāsainas pamatnes, kopīgi radot izvērstu kompozīciju.

2. kolāža

Vispirms bērns no dažādiem materiāliem izgriež ģeometriskas formas siluetus, pēc tam tos burza, loka, sadursta, bet kādu atstāj gludu. Fakturētos siluetus kārtu uz krāsainas lapas un pielīmē, veidojot stāstošu kompozīciju: pilsēta, dārzs, vilciens u. tml.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KRĀSAINĀ BILDE

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Izvēlas dažādu faktūru, krāsu un biezuma papīru.	Piedāvā dažādu krāsu, faktūru un biezuma papīru. Piedāvā izgriezt taisnstūrus, trīsstūrus un riņķus un pa vienam līmēt tos pie pamatnes vai radīt dekoratīvu kompozīciju kolāžas tehnikā, pielīmējot figūras citu pie citas vai citu uz citas.	Jaunrade un uzņēmējspēja Radošums, spontanitāte, daudzveidīgu kombināciju radīšana.
Vēro skolotāja darbību, vingrinās griezt papīru vai audumu pa taisnu un liektu līniju, lai iegūtu dažāda lieluma un dažādu formu ģeometriskas figūras. Uz krāsainas pamatnes veido kompozīciju kolāžas tehnikā. Ievēro līmēšanas secību: uzklāj līmi uz līmējamās papīra detaļas, lēni novieto to uz pamatnes un piespiež.	Demonstrē griešanas paņēmienus, komentē savu darbību. Piedāvā krāsaina papīra vai kartona pamatni. Darbojas kopā ar bērnu, demonstrē papīra formu kombinēšanas iespējas (blakus vai virsū citu citai) un līmēšanas secību.	Pašvadīta mācīšanās Zināšanu un prasmju lietošana, paškontrolē.

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Kad kolāža gatava, iztēlojas un nosauc savas asociācijas saistībā ar radīto tēlu, stāsta, ko tas atgādina, pēc kā izskatās. Ja nepieciešams labāk izprast kompozīcijas sižetu, papildina kolāžu ar zīmētām detaļām un akcentiem.	Rosina bērnu iejusties tēlā. Jautā: Ko tev atgādina šī kolāža? Kāds ir noskaņojums tevis radītajam tēlam vai tavai kompozīcijai? Parādi, kā var kustēties, skatoties uz šo kolāžu! Piedāvā atslēgvārdus noskaņas raksturošanai: nopietns, domīgs, satraucies, miegains, nosalis u. c.	Jaunrade un uzņēmējspēja Radošums – iejušanās tēlā.
Vēro gatavo darbu un iesaistās refleksijā.	Rosina refleksiju. Jautā: Ko tu darīji? Kas darba gaitā bija aizraujoši? Kur vajadzēja pūlēties?	Pašvadīta mācīšanās Gandarījums par paveikto.

2.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Kolāža

Bērns izplēš vai izgriež no aplikāciju papīra dažādu formu siluetus un veido stāstošu vai dekoratīvu kolāžu.

Variants. Bērns zīmē brīvi izvēlētos tēlus un objektus, izgriež tos pa kontūrlīniju. Iegūto šablonu liek uz iecerētajam izstrādājumam izvēlēta papīra, apvelk kontūru un izgriež.

Papīra locījumi

Bērns no krāsaina papīra darina kastītes dažādiem nolūkiem – sīku priekšmetu ievietošanai, dāvanai, mājiņu kādai rotaļlietai u. tml. Bērns uz cietas virsmas loka papīra figūras, ievērojot skolotāja demonstrētās darbības pa soļiem. Pievērš uzmanību tam, lai locījuma līnija būtu taisna un stingra. Ar gatavajiem izstrādājumiem iesaistās rotaļās:

- kuģīti peldina bļodā ar ūdeni vai peļķē;
- pastaigas laikā, lai noteiktu, kura lido tālāk un vienmērīgāk, izmēģina salocīto papīra lidmašīnu;
- sarīko tāllēkšanas, augstlēkšanas u. c. sacensības papīra vārdītēm.

Pīšana

Skolotājs iepazīstina ar spēles noteikumiem. Bērns nogriež trīs dažādu krāsu dzijas pavedienus (aptuveni 30 cm garus), saliek tos kopā un sasien mezglā. Fiksē mezglu, iestiprinot to skapiša durvīs vai lūdzot kādam pieturēt tā, lai mezgls pinot nekustētos. Saņem rokās trīs brīvos pavedienu galus, liek malējo pavedienu pamīšus pāri vidējam virzienā no labās un no kreisās puses. Kad pīnīte gatava, sasien mezglu. Kopā ar skolotāju izvērtē pīnītes vienmērīgumu; izdomā, kur to izmantot, piemēram, kā rotaslietu, dāvanu, aukliņu u. c.

Variants. Bērns pin pīnīti no stieples, aukliņas, dabas materiāliem (smilgām, meldriem, pienēm u. c.).

Šūšana

Bērns izvēlas materiālus šūšanai – dažādu krāsu, faktūru un biezuma auduma gabaliņus, dažādu krāsu un rupjuma dziju, trīsa vai mulinē diegus, dažādas pogas. Nogriež vajadzīgā garuma diegu, iever adatā, uzsien mezglu. Var sašūt kopā divus auduma gabaliņus ar pamatdūrienu vai izšūt uzzīmētu rakstu, kā arī pa iepriekš izdurtiem caurumiņiem uz krāsaina kartona izšūt zīmējumu.

1.–3. attēls. Bērnu darbi. (D. Vigules foto)

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KASTĪTES IZGATAVOŠANA

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Izvēlas divus dažādu krāsu papīra kvadrātus. <i>Variants.</i> Patstāvīgi izveido kvadrātu – pārloka taisnstūrveida papīru, novelk līniju, nogriež.	Piedāvā izvēlei dažādu krāsu, faktūru un biezuma kvadrātveida papīru. Aicina strādāt ar tīrām rokām, locīt papīru atbilstoši skolotāja norādēm, raudzīties, lai locījuma vietās būt ievērota precizitāte.	Jaunrade un uzņēmējspēja Patstāvīga materiālu izvēle.
Vēro skolotāja darbību, seko norādēm un loka papīru. Pēc katra darbības soļa salīdzina savu darbu ar paraugu un pārlicinās, ka ir ievēroti visi nosacījumi.	Iepazīstina bērnu ar darbību secību. Demonstrē papīra kastītes locīšanas secību pa soļiem. Ja vēlas, izmanto videomateriālu. Darbojas kopā ar bērnu, komentē savu darbību.	Pašvadīta mācīšanās Rokas un pirkstu kustību kontrole.
Darina kastītei vāciņu, atkārtotot visas iepriekšējās darbības.	Piedāvā locīt kastītei vāciņu tādā pašā secībā, tikai izvēlas nedaudz lielāku kvadrātu.	Pašvadīta mācīšanās Zināšanu un prasmju lietošana.
Vēro gatavo darbu un iesaistās refleksijā par darba procesu un tā rezultātu.	Rosina refleksiju. <i>Jautā: Kas bija aizraujoši? Kur vajadzēja pūlēties? Kas jādara, lai locījums būtu stingrs? Ko tu glabāsi šajā kastītē? Kam tā noderēs?</i>	Pašvadīta mācīšanās Gandarījums par paveikto, mācību procesa apzināšanās.

3. DARBS AR MATERIĀLIEM UN TO APSTRĀDES TEHNIKAS. KONSTRUKCIJAS

3.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sasniedzamais rezultāts: *Veido un savieno detaļas, iegūstot sev vēlamo formu no piedāvātajiem vai izvēlētajiem materiāliem.*

Pirmsskolas izglītības posmi	Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņu apraksti			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis*	Apguvis padziļināti
1.	Darbojas ar dažādiem materiāliem (izliek rindā, liek virsū, blakus).	Konstruē vienkāršus objektus, liek kopā 2 vai 3 klučus.	Rada konstrukciju, savietojot vienkāršus telpiskus objektus.	Patstāvīgi konstruē vienkāršus telpiskus objektus, neizmantojot palīg-līdzekļus; savieno detaļas.
2.	Izmēģina dažādus konstruēšanas materiālus.	Izmanto dažādus konstruēšanas materiālus un detaļu sastiprināšanas paņēmienus.	Rada telpisku konstrukciju, kombinē dažādus materiālus un to sastiprināšanas paņēmienus.	Rada telpisku konstrukciju, patstāvīgi izvēlas materiālus; savieno detaļas ar palīg-līdzekļiem (stieple, aukla, līme).
3.	Konstruē telpiskus objektus atbilstoši paraugam.	Konstruē telpiskus objektus; izvēlas materiālus un savieno detaļas atbilstoši nosacījumiem.	Savieno detaļas un iegūst sev vēlamo konstrukcijas formu no piedāvātajiem vai paša izvēlētajiem materiāliem.	Rada telpisku konstrukciju atbilstoši iecerei; patstāvīgi izvēlas piemērotus materiālus; savieno detaļas, izmantojot palīg-līdzekļus (stiepli, kociņu, skrūvi).

3.2. Ieteicamais vārdu krājums

Jēdzieni: konstrukcijas, objekti, kompozīcija, makets, būve, pamatne, izstrādājumi, formas, silueti, tēli.

Darbības: piestiprināt, sastiprināt, pielikt, salikt blakus citu citam, uzlikt citu uz cita, ievietot, salīmēt, saspraust, piespraust, saskrūvēt, piesliet utt.

Nozīmīgums: stabilitāte, noturīgums, neparastums, lietderība u. tml.

* Pirmsskolas mācību programmas sasniegtais rezultāts.

3.3. Mācību process

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Patstāvīgi izvēlas materiālus noteikta objekta konstruēšanai – dabas materiālus, konstruktorus u. c.	Piedāvā dažādus materiālus konstrukcijas radīšanai un detaļu savienošanai, rosina izzināt piedāvāto materiālu savienošanas iespējas.
Liek telpiskus objektus citu citam blakus, citu uz cita. No konstruēšanas materiāliem rada telpiskus objektus, nosauc izveidoto, piemēram, tornis, tilts, ceļš. Darbojoties iepazīst dažādu formu savienojamības iespējas (var/nevar uzlikt, savienot). Eksperimentē ar materiālu savienošanu un no tiem izgatavotu elementu sastiprināšanu (vienlaikus darbojas ne vairāk kā ar diviem dažādiem materiāliem). Izvēlas, ar ko savienot detaļas, piemēram, ar kociņiem, stiepli, auklu, skrūvēm, plastilīnu u. c. Rada konstrukcijas, papildinot ar citām detaļām, paša izgatavotiem vai tuvākajā apkārtnē pieejamiem priekšmetiem.	Rosina veidot kāda paša izvēlēta objekta, piemēram, pils, konstrukciju. Jautā par konstrukcijas radīšanai nepieciešamajiem materiāliem. Pārrunā, kādai jābūt kvalitatīvai konstrukcijai. Atbalsta bērna darbošanos, demonstrē dažādus konstruēšanas paņēmienus, darbojas kopā ar bērnu. Jautā, rosina nosaukt un pastāstīt par izveidoto konstrukciju.
Stāsta par izveidotās konstrukcijas iespējamo izmantojumu. Novērtē savas prasmes un radīto konstrukciju, piemēram, tās oriģinalitāti, stabilitāti, savienojumu precizitāti.	Sniedz atgriezenisko saikni, palīdz novērtēt mācīšanās procesu un izveidotās konstrukcijas nozīmību. Rosina novērtēt, kā izveidotā konstrukcija atbilst iepriekš pārrunātajiem kritērijiem. Jautā: <i>Kā tu savienoji detaļas? Kas tev izdevās? Ko tu nākamajā reizē darīsi citādi?</i>

3.4. Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Dabas materiāli: sausi koka žagariņi, kociņi, klūgas, zari, čiekuri, zīles, kastaņi, smiltis, akmeņi, "bluķīši", sniegs u. tml.;
- dažāda lieluma un formas materiāli: kluči, koka ripas, dēļi, mozaīkas u. tml.;
- otrreiz izmantojamie materiāli: kartona iepakojuma kastes, plastmasas pudeles, saldējuma kociņi u. tml.;
- sadzīves priekšmeti: krēsli, koka līstes, segas, vienreiz lietojamie trauki u. tml.;
- dažādu kluču komplekti;
- konstruktori;
- kastītes dažādu materiālu glabāšanai.

Piederumi un instrumenti materiālu apstrādei un sastiprināšanai

Šķēres, otas, smilšpapīrs, līme, plastilīns, stieple, aukla, saspaužamās adatas, kociņi, irbulīši, veļas knaģi u. tml.

Attēli ar dažādām celtnēm un inženierbūvē – pils, torņi, tilti, arkas, viadukti, mākslas darbu reprodukcijas.

Papildu informācijas avotu piemēri

1. Adamsa, S., Vilksa, A. *Lielā brīnišķīgo darbiņu grāmata*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2005. 237 lpp. ISBN 9984222721.
2. Charner, K., *The GIANT Encyclopedia of Art & Craft. Activities for Three-Year-Olds*. Gryphon House, 2004. 576 pages, ISBN-10: 087659237X, ISBN-13: 978-0876592373.
3. EkoMedia. Bērni un jaunieši gatavi veidot skaistāku Latviju [tiešsaiste]. 2019 [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <http://www.ekomedia.lv/article/events/berni-un-jauniesi-gatavi-veidot-skaistaku-latviju> (Idejas 3D maketiem.)
4. artfulparent.com. *3D Art and Sculpture Ideas for Kids*. An Elite Cafemedia&Parenting Publisher [tiešsaiste]. 2019 [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://artfulparent.com/3-d-art-sculpture-ideas-kids/> (Idejas 3D maketiem.)
5. keshalish.com. *Simple DIY Play Tent for Kids/Make Indoor Play Tent Using a Table* [tiešsaiste]. 2019 [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <http://www.keshalish.com/2016/09/simple-diy-indoor-play-tent-for-kids.html> (Idejas 3D maketiem.)

3.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Bērns spēlējoties

- liek kopā divas konstruktora detaļas, vēro, kā tās var savienot;
- liek detaļas vai objektus (klučus, grāmatas, parketa dēļiņus, plakanus akmentiņus u. c.) citu uz cita vai blakus citu citam;
- sprauž priekšmetus (zariņus, smilgas, zīmuļus, stieplītes, pogas, akmentiņus u. tml.) mīkstā vai īrdenā virsmā, piemēram, plastilīnā vai smiltīs;
- ar plastilīnu piestiprina nelielus kāda materiāla gabaliņus pie pamatnes.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. STĀDĪSIM PARKU SKUDRIŅAI!

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Iesaistās darbībā.	Piedāvā bērnam sausus, īsus, izteiksmīgus žagariņus un demonstrē, kā žagariņu iespraust zemē vai smiltīs, un aicina bērnu iesaistīties darbībā.	Pašvadīta mācīšanās Interese par žagariņu pielietojumu maketa gatavošanā, priekšstats par dažādām maketa izgatavošanas iespējām.
Vēro demonstrējumu un pievienojas skolotāja darbībai – sprauž žagariņus zemē tā, lai veidotos parka makets. Papildina parku ar akmentiņiem un sūnām.	Demonstrē parocīgus tehniskos paņēmienus un iespējas. Sadarbojas ar bērnu, sasprausto kociņu “parkā” ievietojot akmentiņus kā “soliņus”. Kopīgi papildina maketu ar detaļām u. tml.	Jaunrade un uzņēmējspēja Iniciatīva apgūt jaunas prasmes, dažādu tehnisko paņēmienu izmēģināšana, radošums. Pašvadīta mācīšanās Pirkstu un roku kustību kontrole, skaistuma izjūtas attīstība.
Saskaņā ar savu pieredzi parka maketā izspēlē dažādas situācijas.	Aicina bērnus izspēlēt dažādas situācijas. Jautā: <i>Kur parks ir biezāk aizaudzis? Kur koki ir lielāki, kur atrodas pastaigu takas? Kur var braukt ar skrejriteni? Kur var kūleņot kopā ar suni? Kur skudriņai ir visdrošāk paslēpties?</i>	Sadarbība Kopīga darbošanās, komentēšana, labvēlīgu savstarpējo attiecību veidošana, vienotas kompozīcijas radīšana.

3.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Ēkas, torņa, tilta, ceļa būvēšana

Bērns izlemj, kādu būvi radīs (iedvesmai var pētīt attēlus, shēmas, piemērus tuvākajā apkārtnē), izvēlas materiālus konstruēšanai: koka klučus, dēļiņus, kartona gabaliņus vai konstruktoru. Eksperimentē ar detaļām, tās savietojot un savienojot. Patstāvīgi būvē iecerēto būvi – konstrukciju. Iekļauj šo konstrukciju rotaļas sižetā.

1. attēls. Tornis.
(Z. Juzjukas foto)

2. attēls. Garāža.
(Z. Juzjukas foto)

3. attēls. Bērna darināts plaukts rotaļlietu novietošanai. (I. Briškas foto)

Mana mājiņa

Bērns no dabas un sadzīves materiāliem rada lielizmēra konstrukciju. Konstrukcijas pamatu ir ērti būvēt no krēsliem, galda, veļas gludināmā dēļa, liela izmēra iepakojuma kastes u. tml. Kā papildmateriālu var izmantot audumus, segas, kartona lokšnes, lentes un sastiprināt tās ar veļas knaģiem vai sasiet ar aukliņām.

4. attēls. Mana mājiņa. (I. Briškas foto)

Dzīvnieka figūra

Katrs bērns izvēlas tekstilmateriālus konstruēšanai (spilventiņi, matu gumijas un aukliņas). Bērni darbojas pāros, izsaka priekšlikumus un konstruē dzīvnieka tēlu pēc iztēles, apsienot vai apliekot ar gumiju vai auklām spilventiņu (viens pietur, otrs sien). Stāsta un ar kustībām demonstrē pārējiem, vai izveidotais dzīvnieks spētu kustēties, deļot un lēkāt un kā viņš to darītu – smagi vai viegli, ātri vai lēni.

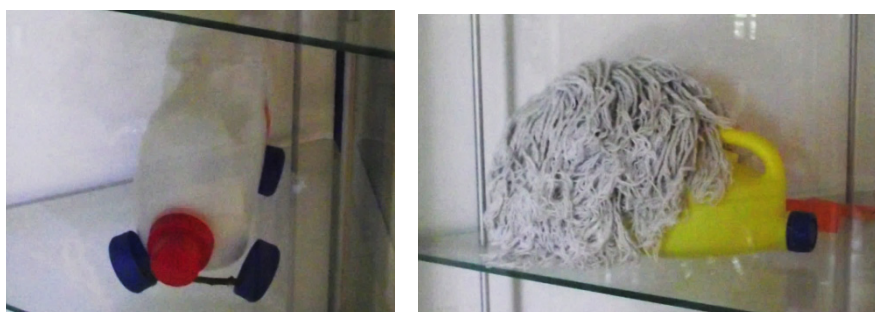
Dekoratīvu objektu konstruēšana no dabas materiāliem un tekstilmateriāliem

5.–7. attēls. Pienene. Lieldienu rotājums (klūgu kārtojums ap trauciņu). Lieldienu ligzdiņa. (Pll Annele. D. Vigules foto)

Orģinālu objektu konstruēšana no otrreiz izmantojamiem materiāliem

Bērni sadalās pāros un izvēlas otrreiz izmantojamus materiālus (plastmasas pudeles, papīru, stieples u. c.). Spriež par materiālu formu, faktūru un savienošanas iespējām. Rada idejas un, izmēģinot dažādus savienošanas veidus, konstruē objektus.

8., 9. attēls. No plastmasas pudelēm, korķīšiem un tekstilmateriāliem viedota automašīna un ezis. (I. Briškās foto)

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. PUTNIŅŠ

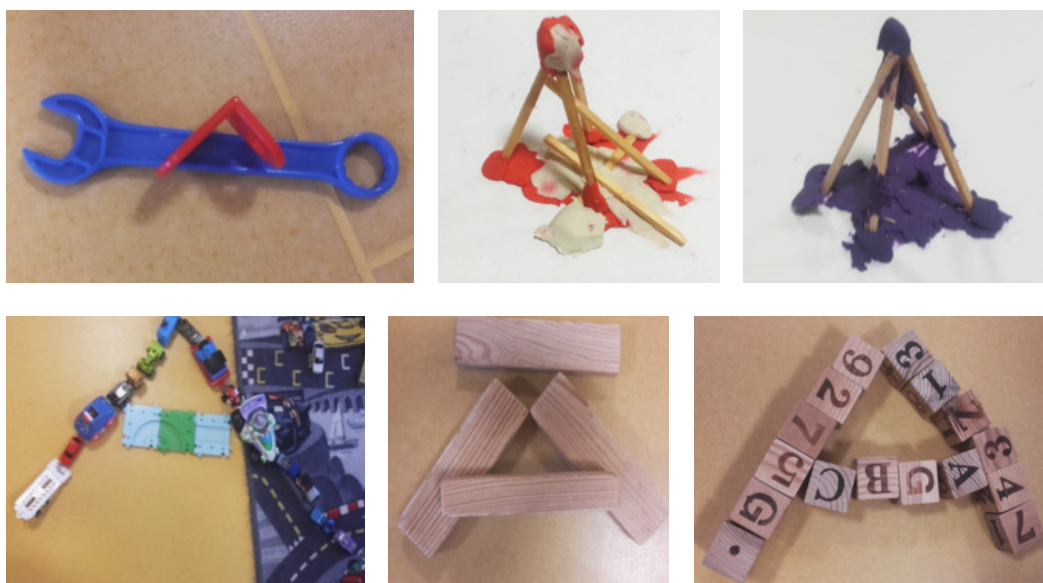
Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Vēro skolotāja demonstrējumu, izmēģina locīt stiepli un savienot dažādus materiālus – sastiprināt kociņus, korķus vai ko citu ar dziju vai stiepli.	Demonstrē parocīgus paņēmienus un iespējas karkasa izveidei, stieples locīšanai, detaļu sastiprināšanai, tišanai u. tml.	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Dažādu paņēmienu efektivitātes salīdzināšana. Formu un izmēru salīdzināšana.
Izvēlas materiālus, veido figūras karkasu, izmēģina dažādus sastiprināšanas paņēmienus, pārliecinās, ka karkass ir pietiekami stingrs un stabils. Aptin izveidoto karkasu ar dziju, papildina figūru ar tēlam raksturīgām vai dekoratīvām detaļām.	Piedāvā materiālus konstruēšanai. Atbalsta bērna darbību, ja nepieciešams, diferencē uzdevumu. Aicina papildināt radīto tēlu.	Jaunrade un uzņēmēj spēja Ieceres radīšana, materiālu izvēle atbilstoši iecerei, vairāku variantu izmēģināšana. Pašvadīta mācīšanās Pirkstu un roku kustību kontrole.
		
10. attēls. Putniņš. (D. Kalējas-Gapsarovičas foto)		
Stāsta par izveidoto tēlu, demonstrē dažādas tā kustības, attēlo balsi, parāda tā rakstura īpašības, atveido daudzveidīgas situācijas. Ievieto izveidoto figūru kopīgā kompozīcijā.	Rosina izvērtēt radītā tēla izteiksmību. Jautā: <i>Kāds ir tavs putniņš? Kā tu domā, kāda ir viņa balss? Kā viņš kustas, kas viņam garšo? Vai viņš ir nopietns, domīgs, satraucies, priecīgs, miegains, nosalis utt.?</i>	Sadarbība Kopīga darbošanās, komentēšana, labvēlīgu savstarpējo attiecību veidošana, vienotas kompozīcijas izveide.
Stāsta par savu darbību secību un izmantotajiem materiālu sastiprināšanas paņēmieniem.	Aicina pastāstīt par konstruēšanas gaitu, darbību izvēli un secību, figūras izveidē izmantotajiem paņēmieniem.	Pašvadīta mācīšanās Savu darbību un mācīšanās refleksija.

3.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Burta konstrukcija

Bērns izpēta burta uzbūvi, izvēlas dažādus materiālus un atveido burtu. Kopā ar citiem bērniem secina, pēc kurām konstruktīvām pazīmēm var nekļūdīgi atpazīt noteikta burta simbolu.

11.–16. attēls. Burta A konstruēšana no dažādiem materiāliem. (Z. Juzukas foto)

3 dimensionāls (3D) makets

Bērns konstruē 3D maketus no dažādiem materiāliem.

Ainavas makets. Uz plakanas pamatnes (kartona, dēlīša, paplātes) uzklāj noteiktas krāsas audumu vai aizpilda laukumus ar krāsu vai plastilīnu un modelē zemes virsmu (zāliens, ceļš, ūdens u. tml.). Izvieto maketā ēkas, pils, torņus, bākas, tiltus, rotaļlaukuma konstrukcijas u. c. (konstruē no kartona kastītēm, konstruktora vai citiem materiāliem), “iestāda kokus” (piestiprina tos ar plastilīnu) un “apdzīvo” ainavu, ievietojot tajā cilvēku un dzīvnieku figūriņas, rotaļu automašīnas u. c.

Leļļu māja. Kartona vai koka kastes iekšpusē iekārto dzīvokli nelielai lelei. Izdomā, kādas mēbeles ir vajadzīgas, piemeklē atbilstoša lieluma materiālus un rada konstrukcijas. Papildina maketu ar tekstilijām – paklājiem, aizkariem u. c., izdomā, kā tos piestiprināt.

17. attēls. Ainavas makets. (Z. Juzukas foto)

18. attēls. Lauku sētas makets. (M. Urdziņas-Derumas foto)

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. LAUKU SĒTAS MAKETS

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Stāsta par savu pieredzi, kas gūta, apmeklējot lauku sētu vai dzīvojot tajā, nosauc tur esošās ēkas un telpas, priekšmetus, kas tajās atrodas, un lauku sētas dzīvniekus, augus u. c.	Rosina sarunu par lauku sētu. Jautā: <i>Kas atrodas lauku sētā? Kas tur dzīvo? Kas notiek lauku sētā? Ar ko lauku sēta atšķiras no pilsētvides?</i> Variants. Demonstrē attēlus vai video ar lauku sētu.	Pilsoniskā līdzdalība Lauku kultūrvides iepazīšana.
Bērni darbojas grupā un darina maketu. 1. grupa uz pamata uzzīmē, kur atradīsies taciņas, dīķis, zāliens; 2. grupa pielīmē smiltis vietā, kur paredzēta taciņa; 3. grupa griež un līmē dziju, lai izveidotu zālāju; 4. grupa no sērkokiem līmē dažādus objektus putnu sētai; 5. grupa konstruē ēkas no kartona kastītēm vai saldējuma kociņiem; 6. grupa veido puķes no dzijas.	Aicina bērnus izgatavot maketu, kurā attēlot un izspēlēt lomu spēles par dzīvi lauku sētā. Palīdz sadalīt pienākumus.	Pašvadīta mācīšanās Interese par trīsdimensionāla objekta konstruēšanu no otrreiz izmantojamiem materiāliem, priekšstats par dabas materiālu izmantošanas iespējām. Pilsoniskā līdzdalība Pienākumu sadale.
Izvēlas piemērotus dabas vai otrreiz izmantojamus materiālus – kartona kastītes, audumu, saldējuma kociņus, stieples, korķus u. c., kā arī dziju, līmi u. c. Konstruē atsevišķus objektus, veido maketu, izmanto atbilstošus savienošanas veidus. Mēģina radīt dažādu materiālu kombinācijas.	Piedāvā izvēlei dažādus dabas vai otrreiz izmantojamus materiālus. Demonstrē un pārrunā, kā radīt maketu, kā izveidot vajadzīgās formas un detaļas, kā attēlot faktūras, kā sastiprināt detaļas un kā tās piestiprināt. Sadarbojas ar bērnu, ja nepieciešams, palīdz.	Jaunrade un uzņēmējspēja Iniciatīva apgūt jaunas prasmes, izmēģina, rada ieceri un īsteno to. Pašvadīta mācīšanās Pirkstu un roku kustību kontrole. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Materiālu piemērotības izvērtēšana – kā tie atbilst noteikta objekta izgatavošanai vai tā raksturam.
Veido vienkāršu stāstījumu "Kas te notiek?" Klausās citu stāstīto, komentē, papildina, jautā. Iekļauj savu radīto maketu spēles sižetā.	Aicina bērnu raksturot izgatavoto maketu. Jautā: <i>Ko tu redzi? Pēc kā tas izskatās? Kādu formu tu vari saskatīt šajā maketā? Kad tu skaties uz maketu, kura virsma šķiet cieta, kura – gluda? Kura virsma izskatās mīlīga un pūkaina? Kura – grubuļaina?</i> <i>Kas te dzīvo? Kur var skriet? Ko vēl var šeit darīt?</i>	Sadarbība Kopīga darbošanās, rotaļāšanās, komentēšana, labvēlīgu savstarpējo attiecību veidošana.
Stāsta par maketa veidošanā izmantotajiem materiāliem un instrumentiem. Analizē un novērtē sava darba precizitāti un izturību.	Rosina refleksiju. Jautā: <i>Kurš materiāls vislabāk noderēja, lai attēlotu dažādas virsmas un objektus? Kā vislabāk var sastiprināt detaļas? Ko tu atklāji? Ko tu nākamā reizi darīsi citādi?</i>	Pašvadīta mācīšanās Savas mācīšanās izvērtēšana.

4. DARBS AR MATERIĀLIEM UN TO APSTRĀDES TEHNIKAS. PLASTISKIE MATERIĀLI

4.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sasniedzamais rezultāts: Veido un savieno detaļas, iegūstot sev vēlamo formu no piedāvātajiem vai izvēlētajiem materiāliem.

Pirmsskolas izglītības posmi	Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņu apraksti			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis*	Apguvis padziļināti
1.	Veltnē materiālu starp plaukstām, veidojot formas.	Veltnē materiālu starp plaukstām, veidojot apaļīgas formas, pēc norādes atdala mazākas daļas.	Veido dažādas formas no piedāvātajiem plastiskajiem materiāliem – mīca, veltnē starp plaukstām, noapaļo, savieno detaļas; no lielāka plastiska materiāla gabala atdala mazākas daļas.	Patstāvīgi atdala no lielāka plastiska materiāla mazākas daļas; eksperimentē ar formu veidošanu; veltnē starp plaukstām; veido apaļas un garenas formas.
2.	Veltnē starp plaukstām neregulāras formas; izvelk no vienas formas citu formu.	Veltnē starp plaukstām regulāras un neregulāras formas; izvelk no vienas formas citu formu.	Veido regulāras un neregulāras formas no dažādiem veidošanas materiāliem – veltnē starp plaukstām un uz pamatnes, noapaļo, izvelk un formē atsevišķas detaļas, veido iespaidumus.	Patstāvīgi veido iecerēto objektu – veido formas, veltnē starp plaukstām un uz pamatnes, izvelk atsevišķu detaļu no vienas pikas; rada fakturētus iespaidumus plastiskā materiālā.
3.	Veido no plastiska materiāla regulāru vai neregulāru formu; formē, savieno detaļas.	Veido no plastiska materiāla regulāru vai neregulāru formu; veltnē, izvelk mazāku formu no viena liela gabala, formē, savieno detaļas.	Veido, iegūst sev vēlamo formu no piedāvātajiem vai izvēlētajiem plastiskajiem materiāliem – veltnē starp plaukstām un ar veltnīti, noapaļo, iespiež iedobumu, izvelk, formē un savieno detaļas.	Patstāvīgi veido iecerēto regulāras vai neregulāras formas objektu – veltnē, izvelk no vienas pikas, formē, savieno detaļas, kombinē vairākus paņēmienus.

* Pirmsskolas mācību programmas sasniegtais rezultāts.

4.2. Ieteicamais vārdu krājums

Jēdzieni: forma – apaļa, izstiepta, garena; desiņa; faktūra – gluda, līdzena, raupja, asa, rakstaina; detaļa u. c.

Darbības: veidot, veltnēt, mīcīt, saspiest, piespiest, izvilkēt, piestiprināt, iespiest u. tml.

Nozīmīgums: krāšņums, greznums, stingrums, izturība, lietderība, neparastums, daudzveidība, vieglums, tradīcijas u. c.

4.3. Mācību process

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Mīcot, veltnējot, staipot, spiežot un veidojot dažādas formas, iepazīst veidošanas materiālus – plastilīnu, mālu, mīklu u. c.	Piedāvā iepazīt dažādus veidošanas materiālus – plastilīnu, mālu, mīklu u. c.
No plastiska materiāla, veltnējot starp plaukstām, izvelkot no veselā, savienojot atsevišķas detaļas un radot iedobumu, veido regulāras vai neregulāras formas; nolīdzina un fakturē izveidoto formu virsmu. No viena liela plastiska materiāla gabala atdala vairākus mazākus gabaliņus. Noklāj virsmu ar plastisku materiālu, izsmērē, nedaudz nogludina. Veltnē plastisku materiālu starp plaukstām vai pirkstiem, veidojot apaļas bumbiņas un garenas formas – desiņas, kociņus; maina piespiediena stiprumu (spēcīgāk un/vai vieglāk). Vingrinās veltnēt uz plaknes, piemēram, uz paliktņa vai auduma (arī mežģinēm), iegūstot faktūru. Spēlējas un izmēģina dažādu fakturētu virsmu – rupja maisauduma, raupjas koka mizas u. tml. – nospiedumus plastiskā materiālā. Izvēlas piemērotus instrumentus un plastiskā materiālā veido punktu un līniju iespiedumus (vājākus un/vai stingrākus, regulārus un/vai neregulārus, ritmiski vai brīvi izkārtotus).	Rosina bērnu no plastiskiem materiāliem, izvelkot, saspiežot, radot iedobumu, savienojot atsevišķas detaļas un veltnējot, veidot regulāras vai neregulāras formas; nolīdzināt un fakturēt izveidoto formu virsmu. Darbojas kopā ar bērnu, demonstrē veidošanas paņēmienus, izmantojot dažādus veidošanas rīkus, kā arī parāda veltnēšanas kustības un nospieduma ieguves iespējas; iedrošina un aicina bērnu spēlēties un eksperimentēt. Punktu un līniju iespiešanai plastiskā materiālā rosina izvēlēties koka irbulīšus, saldējuma kociņus, stieples, salmiņus u. c. Iepazīstina ar drošības noteikumiem.
Stāsta un raksturo izveidoto tēlu vai priekšmetu. Novērtē rezultāta izteiksmību un atbilstību iecerei.	Rosina bērnu pastāstīt par savu izveidoto tēlu vai priekšmetu, to raksturot un novērtēt. Rosina izveidotajā formā saskatīt līdzību ar pazīstamiem priekšmetiem un dabas objektiem. Sniedz atgriezenisko saikni, vērojot, jautājot, atbalstot un komentējot bērna darbību.

4.4. Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Plastisks materiāls veidošanai – plastilīns, plastika, māls, sāls, smilšu vai piparkūku mīkla;
- sadzīves priekšmeti un dabas materiāli ar fakturētu virsmu – audums ar izteiktu faktūru, rupji tamborēta mežģīne, raupja koka miza u. tml.

Instrumenti un piederumi

- Dažāda lieluma paliktņi veidošanai un darbu eksponēšanai;
- gluds vai fakturēts veltnītis, veidošanas kociņi;
- dažādas cepumu formiņas.

Attēli

Tēlniecības paraugu un lietišķi dekoratīvās mākslas darbu reprodukcijas.

Papildu informācijas avotu piemēri

1. Afya Canvas. Coil Pot Inspired by Amphora Pots of Ancient Greece [tiešsaiste]. 2014, 29. apr. [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://afyacanvas.wordpress.com/2014/04/29/coil-pot-inspired-by-amphora-pots-of-ancient-greece/>
(Māla vai plastilīna trauka veidošanas instrukcija.)
2. Bartel, M., Clay for Toddlers and Preschoolers. How and why, bartelart.com, [tiešsaiste]. 2011, jūl. [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://www.bartelart.com/arted/Clay&Toddlers.html>
3. Kids get Arty. Joan Miró Sculptures [tiešsaiste]. 2013, 18. sept. [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://www.redtedart.com/joan-miro-for-kids-projects/>
4. northernfeeling.com. DIY Air Drying Clay Leaf Magnets [tiešsaiste]. 2018, 1. okt. [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://www.kreativk.net/diy-air-drying-clay-leaf-magnets/>
(Augu nospiedumu radīšana plastiskā materiālā. Instrukcija.)
5. rothkocenter.com. Pēteris Martinsons. Sapņu vārnas, 1990// Pēteris Martinsona memoriālā kolekcija, Daugavpils Marka Rotko mākslas centrs [tiešsaiste]. [Skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://www.rothkocenter.com/wp-content/uploads/2016/03/41-1.jpg>
(Dzīvnieku atveidojums tēlniecībā, savienojot detaļas.)
6. visc.gov.lv. Teodors Zaļkalns. Cūka [tiešsaiste]. [Skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/makslas_darbi_pirmsskolai/metmat/tea.htm
(Dzīvnieka atveidojums tēlniecībā, veidojot no viena gabala.)
7. viss.lv. Māla bļodas [tiešsaiste]. 2012, 26. apr. [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: http://viss.lv/en/rudirectory/all_for_house/?k=221729
(Ar rokām veidoti māla trauki.)

4.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Nospiedums

Bērns veltnē plastisku masu – plastilīnu, mālu, mīklu un izveļtnētajā slānī iespiež fakturētu sadzīves priekšmetu vai dabas materiālu.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KRĀŠŅĀS POGAS

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
	Piedāvā bērnam plastiku un demonstrē veltnēšanas kustības.	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Interese par materiālu un veidošanas procesu.
Mīcot un veltnējot plastikas gabaliņu, izveido apaļu formu. Uz fakturētas virsmas – rupja auduma, raupjas koka mizas u. tml. – uzspiež izveidoto formu, piespiež un saplacina. Noņem saplacināto formu un apskata iegūto nospiedumu. Nospiedumu iedod skolotājam, lai skolotājs tajā izdurtu caurumiņus un izveidotu pogu.	Demonstrē, kā veltnēt plastiku, lai iegūtu apaļu formu, darbojas kopā ar bērnu. Demonstrē nospieduma ieguves iespējas. Vēro bērna darbību, atbalsta, ja nepieciešams, diferencē uzdevumu. Sadarbojas ar bērnu – nospiedumā izdur caurumiņus, lai izveidotu pogu.	Jaunrade un uzņēmējspēja Izrāda iniciatīvu apgūt jaunas prasmes, izmēģina dažādus veidošanas paņēmienus; rada pielietojamu produktu. Pašvadīta mācīšanās Pirkstu un roku kustību kontrole.
Novieto izveidoto pogu pie lielajām vai mazajām, greznajām vai mīļīgajām, apaļajām vai garenajām pogām.	Aicina bērnus novietot izveidotās pogas uz vienas pamatnes, grupējot atbilstoši nosacījumiem. <i>Jautā: Kura poga derēs pelītei? Kura – zilonim? Kuru pogu var piešūt pie vectēva kažoka? Un kuru – pie lelles kleitas?</i> Uzslavē un kopā ar bērnu raksturo katru pogu. <i>Jautā: Vai tu viens pats arī varētu izveidot tik daudzas un dažādas pogas?</i>	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Izvērtēšana, salīdzināšana, lēmuma pieņemšana. Sadarbība Kopīga darbošanās, labvēlīgu savstarpējo attiecību veidošana, vienotas kolekcijas radīšana.

4.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Veltnēšana

Bērns ar abām plaukstām vienlaikus veltnē desiņu plaukstās vai uz pamatnes. No desiņas veido dažādas formas, piemēram, satin desiņu spirālē un izveido gliemežīti vai dekoratīvu rakstu vai, pakāpeniski tinot virzienā uz augšu, saspiež tinumus kopā un rada trauku.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. PODNIECĪBA

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Vēro keramikas izstrādājumu attēlus skolotāja veidotā prezentācijā, spriež, izsaka savus vērojumus un idejas.	Demonstrē prezentācijā senās podniecības tradīcijās darinātu keramikas izstrādājumu attēlus. Jautā: <i>Kā tu domā, kam noder šādi trauki? Kāda būtu dzīve, ja nebūtu trauku? No kā šie trauki ir darināti? Kā, tavuprāt, tie darināti? Kā no tievas desiņas var izveidot lielu formu?</i>	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Pieredzes apkopošana, pieņēmumu izteikšana.
Atdala no plastilīna vairākus mazākus gabalus. Veltnējot starp plaukstām vai pirkstiem, no vienas krāsas plastilīna veido desiņas un cenšas panākt, lai tās būtu pēc iespējas garākas. Veido no desiņām trauka formu – saritina un sastiprina, viegli saspiežot.	Darbojas kopā ar bērnu, demonstrējot tehnisko paņēmieni, iedrošinot un motivējot. Ja nepieciešams, diferencē uzdevumu – palīdz izveidot mazāku trauku, piemēram, ja desiņa ir pārāk īsa vai tieva; ažuņu trauku (ar caurumiem – vēdināmu), ja desiņu kārtojums neveidojas blīvs u. tml.	Pašvadīta mācīšanās Pirkstu un roku kustību kontrole. Jaunrade un uzņēmējspēja Izrāda iniciatīvu apgūt jaunas prasmes, izdomā jaunus risinājumus.
Novērtē rezultāta izteiksmību un lietderību. Izsaka idejas, ko varētu šajā traukā ielikt un glabāt, ņemot vērā trauka lielumu, formu un virsmu, piemēram, mans trauks ir taisns, slīps, stingrs, neparasts, liels, mazs, vienkāršs, greznas utt. Manā traukā var ieliet ūdeni, iebērt riekstus, ielikt ābolu.	Rosina refleksiju. Jautā: <i>Kam šis trauks varētu noderēt? Ko varētu ielikt šajā traukā un glabāt? Kurš trauks ir piemērots konfektēm, kurš – medum vai kastāņiem? Kas vispirms jādara, lai izveidotu trauku? Kas jādara pēc tam? Kam jāpievērš uzmanība, izgatavojot trauku?</i> Sniedz atgriezenisko saikni, atrodot pielietojumu gan taisniem, gan šķībiem traukiem, gan ar blīvu (šķīdrumam), gan ažuņu (svecei) virsmu.	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Formulē vienkāršas sakarības un darbību secību. Jaunrade un uzņēmējspēja Iztēle, interpretācija, stāstījuma veidošana.

4.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Formas veidošanas paņēmieni

Bērni kopā ar skolotāju apspriež dzīvnieka uzbūvi. Vēro mākslas darbu reprodukcijas, apraksta tajos redzēto tēlu raksturu, noskaņojumu un uzbūvi. Izvēlas vienu dzīvnieku un atveido to, izmantojot divus formas veidošanas paņēmienus – izvelk detaļas no vienas materiāla pikas un/vai atsevišķi izveido katru dzīvnieka detaļu – galvu, kaklu, rumpi, kājas, asti u. c. un pēc tam tās sastiprina. Kopā ar skolotāju pārrunā katra paņēmiena efektivitāti un novērtē, ar kuru paņēmieni veidotais tēls izdevās dzīvīgāks, izteiksmīgāks, kuru dzīvnieku var labāk atpazīt, kad un kuru paņēmieni pielietojot darbs veicās ātrāk, vieglāk un precīzāk?

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. INTERESANTAIS DZĪVNIEKS

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Silda rokās plastilīna gabaliņu.	Aicina sasildīt rokās plastilīna gabaliņu un izveltnēt starp plaukstām apaļu formu.	
Vēro izveidoto formu, iztēlojas un nosauc dzīvnieku, kuru tā atgādina.	Rosina mainīt gabaliņa formu, izvelkot no tā detaļas. Demonstrē paņēmieni, kā izveidot kāda dzīvnieka tēlu ar galvu un četrām kājām. Komentē savu darbību. Jautā: <i>Kādu dzīvnieku atgādina jaunā forma?</i>	Jaunrade un uzņēmējspēja Bērns izrāda iniciatīvu apgūt jaunas prasmes, izdomā jaunus risinājumus, iztēlojas.
No rokās sasildītā plastilīna gabaliņa vispirms veido apaļu formu, pēc tam vingrinās izvilkt detaļas no vienas materiāla pikas. Vēro izveidoto formu un komentē, ko tā atgādina un cik viegli vai grūti to bija izgatavot.	Aicina izmēģināt izvilkt detaļas no vienas materiāla pikas un vērot, kā rodas tēls. Jautā: <i>Kura detaļa izskatās kā auss, kāja, galva, aste?</i>	Jaunrade un uzņēmējspēja Izrāda iniciatīvu apgūt jaunas prasmes; atraisās, rotaļājas, rada jaunus risinājumus, iztēlojas, saskata un raksturo līdzību ar pazīstamiem dabas objektiem.
Stāsta par dzīvnieka uzbūvi, nosaucot tikai tiem raksturīgas detaļas?	Jautā: <i>Kā izskatās dzīvnieki? Kas raksturīgs kaķim, sunim, zirgam, kāmiņam, putnam, zivij u. c.? Cik tiem ir kāju, cik tās ir garas, kādas tiem ir ausis, aste utt.?</i>	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Analizē formas uzbūvi, formulē vienkāršas sakarības.
Izvēlas vienu dzīvnieku un atbilstoši savai iecerei izveido figūru – kaķi, suni, žurku, kāmi, zivi u. c. Ja nepieciešams, papildina figūru ar fakturējumu vai pievieno citu formu.	Rosina izveidot noteikta dzīvnieka figūru. Jautā: <i>Kuru dzīvnieku tu labi pazīsti? Kurš dzīvnieks tev šķiet interesants? Kuri dzīvnieki mēdz būt ļoti neparasti?</i> Atbalsta, komentē, uzslavē katra bērna darbību. Ja nepieciešams, diferencē uzdevumu.	Jaunrade un uzņēmējspēja Ieceres radīšana saskaņā ar savu dzīves pieredzi un individuālajām spējām. Pašvadīta mācīšanās Ieceres patstāvīga realizācija, pirkstu un roku kustību kontrole, saskaņojot radīto tēlu ar ieceri.
Kad darbs pabeigts, izvērtē, kurā grupā iederas izveidotā figūra, un novieto to atbilstošajā vietā.	Sagatavo vairākas vietas figūriņu izstādei. Aicina izgatavotās figūras kārtot pēc nosacījumiem: vienā grupā – mājdzīvnieki, otrā grupā – savvaļas dzīvnieki, trešajā grupā – neparastie dzīvnieki.	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Formulē vienkāršas sakarības, vērtē no dažādiem skatpunktiem.
Kopīgi izveido vienu vai vairākas kompozīcijas (variants – izspēlē sižetu), komentē dzīvnieku darbību un savstarpējās attiecības.	Rosina iesaistīt izveidotos tēlus kopīgā sižetā, aicina katru bērnu izteikties. Jautā: <i>Kā tavs dzīvnieks iet, ko viņš runā, ko dara, ko domā utt.? Kurš dzīvnieks ir tramīgs, dusmīgs, priecīgs, izsalcis, mazs, kustīgs, varens, mīļš?</i>	Sadarbība Darbību saskaņošana ar citiem, uzklaušanās, izteikšanās.
Stāsta par savu darbību, vērtē rezultāta izteiksmību un atbilstību iecerei.	Jautājumi refleksijai: <i>Kura dzīvnieka tēlu tu izveidoji? Ko tu dariji vispirms un ko – pēc tam? Kas tev izdevās vislabāk? Kā, tavuprāt, var atvieglot darbu ar plastilīnu, mālu?</i>	Pašvadīta mācīšanās Savu darbību un prasmju apzināšanās.

5. DARBS AR MATERIĀLIEM UN TO APSTRĀDES TEHNIKAS. INSTRUMENTI UN DARBARĪKI

5.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sasniedzamais rezultāts: Tur un pareizā satvērienā lieto rakstāmpiederumus un darbarīkus.

Pirmsskolas izglītības posmi	Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņu apraksti			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis*	Apguvis padziļināti
1.	Pēta priekšmetus un darbojas ar tiem – liek rindā, virsū, blakus.	Darbojas ar sīkiem priekšmetiem – ieliek vai izņem, ber, drupina, ver.	Satver sīkus priekšmetus un veic darbības ar tiem.	Patstāvīgi darbojas ar sīkiem priekšmetiem – pārliet, iesprauž, ievieto.
2.	Izmēģina dažādus rakstāmpiederumus un darbarīkus.	Izmēģina dažādus rakstāmpiederumu un darbarīku satveršanas un lietošanas veidus.	Mācās pareizi turēt un lietot rakstāmpiederumus un darbarīkus.	Atbilstoši mērķim tur un lieto rakstāmpiederumus un darbarīkus.
3.	Lieto dažādus rakstāmpiederumus un darbarīkus.	Atbilstoši mērķim satver rakstāmpiederumus un darbarīkus.	Tur un pareizā satvērienā lieto rakstāmpiederumus un darbarīkus.	Atbilstoši mērķim patstāvīgi tur un lieto rakstāmpiederumus un darbarīkus, demonstrē citiem, kā to darīt.

5.2. Ieteicamais vārdu krājums

Jēdzieni: darbarīki, rakstāmpiederumi u. c.

Darbības: ieliek, izņem, ver, sprauž, skrūvē, atver, aizver, griež ar šķērēm vai nazi, lieto, līmē, raksta, zīmē, satver atbilstoši mērķim.

Nozīmīgums: precizitāte, uzmanība, pacietība, veiklība, daudzveidība, patstāvība, efektivitāte.

* Pirmsskolas mācību programmas sasniegtais rezultāts.

5.3. Mācību process

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Tuvākajā apkārtnē iepazīst sīkus priekšmetus no dažādiem materiāliem, darbojas ar tiem, piemēram, ieliek, izņem, ver, sprauž, skrūvē, atver, aizver u. tml. Darbojas ar vienkāršām mozaikām. Ver nelielus priekšmetus uz stieples, kociņa vai auklas. Izver auklu caur caurumotu pamatni.	Piedāvā sīkus dažādu materiālu priekšmetus. Rosina bērnu darboties ar sīkiem priekšmetiem, piemēram, pārlikt pupas citā traukā, skrūvēt vāciņus, izvērt stiepli vai auklu. Raugās, lai darbošanās ar sīkiem priekšmetiem būtu bērnam droša. Piedāvā darboties ar vienkāršām mozaikām. Aicina vērt nelielus priekšmetus uz auklas, stieples vai kociņa. Rosina vērt auklu caur caurumotu pamatni.
Novēro, kā turēt un lietot rakstāmpiederumus un darbarīkus. Izvēlas un mācās tos lietot atbilstoši vajadzībai.	Piedāvā bērnam daudzveidīgus rakstāmpiederumus un vecumam atbilstošus darbarīkus. Rāda bērnam, kā tos pareizi satvert un lietot. Rosina izpildīt dažādus roku vingrinājumus, lai pilnveidotu satvērienu.
Atbilstoši darbības mērķim patstāvīgi izvēlas un lieto rakstāmpiederumus un darbarīkus. Stāsta un demonstrē, kā tos pareizi un droši lietot.	Piedāvā bērnam daudzveidīgus rakstāmpiederumus un darbarīkus. Seko, kā bērns tos satver un lieto. Rosina pastāstīt, kā tos var ērti un parocīgi satvert un lietot.

5.4. Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Pēc krāsas un faktūras saskaņoti diegi (koši un trakulīgi vai klusināti un mierīgi u. tml.), dzijas, audumi, aukliņas, audumu un trikotāžas strēmeles, lentes;
- dažādu kluču komplekti; konstruktori;
- plastilīns;
- dabas materiāli – lapas, sūnas, smiltis, no jūras izskaloti kociņi, klūgas, zari, čiekuri, zīles, kastaņi, akmeņi, sausi žagariņi;

1. attēls. Dabas materiālu glabāšana. (Z. Juzukas foto)

- dažāda lieluma, biezuma un krāsas papīrs, rakstāmpiederumi;
- dažādu formu šabloni;
- pūkainā un vienkāršā stieple, vilnas kārsums;
- kastītes, trauki un trauciņi dažādu materiālu glabāšanai;
- saldējuma kociņi, korķi, diegi, gumija u. c.

Darba piederumi un instrumenti

- Šķēres, otas, smilšpapīrs, līme, stieple, tēls, adata, nazis, caurumotājs;
- caurumotas pamatnes, piemēram, caurduris, siets, pinumi, režģoti paliktni, dažādi caurumoti silueti un formas;
- dēlīši, kociņi, irbulīši, adatu spilventiņš, ūdensnecaurļaidīgs galdauds, priekšauts, uzroči.

Papildu informācijas avotu piemēri

1. Adamsa, S., Vilksa, A. *Lielā brīnišķīgo darbiņu grāmata*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2005. 237 lpp. ISBN 9984222721.
2. Charner, K. *The GIANT Encyclopedia of Kindergarten Activities: Over 600 Activities Created by Teachers for Teacher*. Gryphon House, 2004. 640 p., ISBN-10: 087659285X, ISBN-13: 978-0876592854.
3. Mayesky, M. *Creative Activities and Curriculum for Young Children*. Cengage learning, 2015, 624 p. ISBN-10: 128542817X, ISBN-13: 978-1285428178.
4. Chambre 237. *Le Land Art magique de Andy Goldsworthy* [tiešsaiste]. 2013, marts [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://www.chambre237.com/le-land-art-magique-de-andy-goldsworthy/>
(Dabas materiālu kārtējumi.)

5.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Materiālu glabāšana

Pirms nodarbības bērns patstāvīgi piekļūst pie dažādiem materiāliem, atverot un aizverot daudzveidīgas kastītes, burciņas u. c., un pēc nodarbības sakārto darba vietu.

Tīšana

Skolotājs piedāvā bērnam izteiksmīgus dabas materiālus un stiepli vai dziju. Demonstrē, kā tīt. Bērns vienmērīgi tin stieplīti vai dziju, lai tā būtu aptīta, piemēram, ap čiekuru, un radītu izgreznotas eglītes tēlu.

Variants. Tin dziju vai stipelīti, piemēram, ap kociņu.

Variants. Ar dziju notin saburzītu audumu tā, lai veidotos bumba.

Spraušana

Skolotājs vertikāli koka dēlītī vai plastilīna klucītī nostiprina stingru stiepli. Bērns sprauž uz stieples rudens lapas, veidojot kociņu.

2., 3. attēls. Lapu kociņš. Eglīte. (Pii Annele. D. Vigules foto)

Vēršana

Skolotājs sagatavo kartona pamatni vai kādas figūras šablonu un izdur tajā caurumiņus. Bērns ver aukliņas caurumiņos, veidojot attēlu. Darbība notiek pēc t.s. pamatdūriena principa – virzienā no augšas uz leju un atpakaļ, levērojot drošības noteikumus, bērns pats var ar īlenu izdurt caurumiņus.

4.–7. attēls. Pa caurumiņiem ar aukliņām caurvērto figūru piemēri. (Pii Annele. M. Urdziņas-Derumas un D. Vigules foto)

Dabas materiālu kārtējumi

Bērns pastaigas laikā salasa zīles, kastaņus un citus dabas materiālus. Bērns kārtos tos, veidojot kāda priekšmeta vai dzīvas būtnes siluetu.

Variants. Bērns kārtos dabas materiālus aplī, sākot no centra. Darbu veic bez skolotāja šablona.

8., 9. attēls. Dabas materiālu kārtējumi. (Z. Juzjukas foto)

Zīmēšana

Bērns, zīmējot ar zīmuli vai krītiņu, izmēģina dažādus satvērienus. Skolotājs procesu organizē rotaļīgi un viegli kā spēli, rosinot bērnu dažādos veidos satvert zīmuli vai krītiņu un švīkāt. Lai zīmējumam piešķirtu māksliniecisku izteiksmīgumu, var zīmēt uz krāsaina papīra vai ar baltu zīmuli uz melna vai tumša papīra.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. SAULĪTE

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Izrāda interesi un pēta dabas materiālus, iesaistās kopējā darbībā.	Piedāvā bērnam sausus, īsus, izteiksmīgus žagariņus un akmentiņus. Demonstrē, kā tos iespējams kārtot aplī noteiktā ritmā gan uz pamatnes telpā, gan ārā uz zemes vai smiltīs.	Jaunrade un uzņēmējspēja Bērns izrāda iniciatīvu apgūt jaunas prasmes, izmēģina.

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Individuāli vai kopā ar citiem vienmērīgi kārtot žagariņus uz pamatnes vai zemes tā, lai veidotos apaļa forma. Vingrinās veikli tos satvert un novietot uz virsmas tā, lai materiāli atrastos iespējami tuvu cits pie cita.	Demonstrē dažāda lieluma un dažādu krāsu materiālu iespējas: virzienā no lielākā uz mazāko, no resnākā uz tievāko, no tumšākā uz gaišāko u. c. Sadarbojas ar bērnu, ja nepieciešams, palīdz.	Pašvadīta mācīšanās Pirkstu un roku kustību kontrole. Jaunrade un uzņēmējspēja Estētiskās izjūtas attīstība. Sadarbība Kopīga darbošanās.
Norāda uz attiecīgo izstrādājumu, tādā veidā novērtējot darba rezultātu. Ar kustībām (izstieptām rokām) attēlo apaļu un lielu sauli.	Aicina bērnus aplūkot kompozīciju un pievērst uzmanību tās daudzveidībai. <i>Jautā: Kura saulītes forma ir lielāka, kura – mazāka? Kura saulīte šķiet apaļāka?</i>	Pašvadīta mācīšanās Prieks un gandarījums.

5.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Asie darbarīki

Skolotājs demonstrē, kā noteikt darbarīku asās šķautnes, kā tos novietot un lietot, lai nesavainotos. Bērns nosaka, kura ir naža asmens vai šķēru asā maliņa; izmēģina dažādus griešanas un caurumu duršanas paņēmienus; ievēro noteikumus – ar asiem priekšmetiem strādā, tikai sēžot pie galda, nevērš tos pret sevi, ar nazi vai īlenu darbojas tikai uz dēlīša, griežot stingri pietur materiālu, griežot ar nazi vai šķērēm, pievērs uzmanību pirkstu novietojumam. Darbu beidzot, darbarīkus novieto uz galda, adatas iesprauž spilventiņā. Instrumentus no darba vietas aiznes skolotājs.

Tišana

Skolotājs piedāvā bērnam vairākus dažādu formu šablonus. Bērns ar šķērēm iegriež nelielus robiņus pa šablona kontūru, pēc tam dažādos virzienos tin dziju tā, lai pavediens iekertos robiņā un nenoslīdētu. Atbilstoši gadalaikam ar citiem bērniem izveido kopīgu kompozīciju.

10., 11. attēls. Ziemas kompozīcija. (PIL Annele. D. Vigules foto)

Konstruēšana

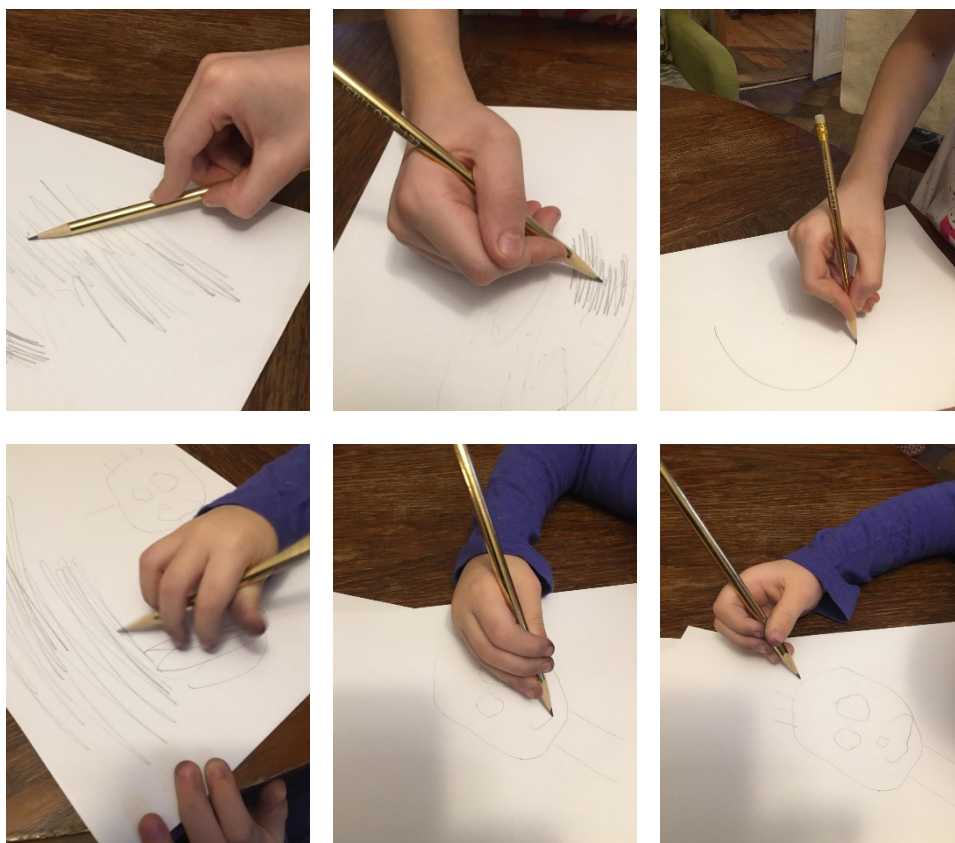
Skolotājs, izmantojot plastilīnu, uz pamatnes vertikāli nostiprina sausa koka zariņu. Savienojot, līmējot, tinot, sienot dabas materiālus, dziju, lentes u. c., bērns kopā ar skolotāju konstruē cilvēka figūrai līdzīgu tēlu. Mācās lietot instrumentus. Kad tēls ir radīts, skolotājs aicina attēlot, kā šis tēls varētu kustēties, un rosina ar to izspēlēt dažādas situācijas.

12. attēls. Lapu cilvēciņš. (Pīl Annele. D. Vigules foto)

Zīmuļa satvēriens

Bērns eksperimentē ar zīmuļa satvērienu un vēro, kādas līnijas rodas, ja dažādos veidos tur zīmuli, maina zīmuļa kustības virzienu un piespiedienu. Skolotājs komentē bērna darbību, raksturojot katram satvērienam atbilstošu kustību, un pievērš uzmanību, kādas līnijas radušās, piemēram, spēcīgas, vieglas, virzienā no augšas uz leju vai no lejas uz augšu, taisnas, liektas, īsas, garas utt. Kopīgi secina, kurš satvēriens ir piemērots, lai vilktu garas, taisnas līnijas, lai aizpildītu laukumu, lai zīmētu riņķi un precīzas detaļas, lai veidotu vienmērīgu rakstu.

13.–18. attēls. Dažādi zīmuļa satvēriena veidi. (D. Kalējas-Gasparovičas foto)

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. DZIĻĀ ZIEMA

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Spriež par ziemu, tās pazīmēm un vietu telpas dekoram.	Rosina sarunu par ziemu. Aicina kopīgi izveidot svētku noformējumu – ziemas kompozīciju.	Pilsoniskā līdzdalība Gatavošanās svētkiem. Vērtība – tradīcijas.
Atbilstoši savām prasmēm un interesēm izvēlas, kuru šablonu radīs. Uz kartona zīmē aplveida un trīsstūrveida šablonu. Izmēģina vairākus paņēmienus – zīmē ar brīvu roku, izmantojot lineālu vai apvelkot atbilstošas formas priekšmetu.	Rosina zīmēt ģeometriskas formas šablonus, kurus var izmantot kā pamatu eglītes un sniegavīra siluetam. Jautā: <i>Kura ģeometriskā forma vairāk līdzinās eglei, kura – sniega bumbai?</i> Kopīgi ar bērnu noskaidro, kā uzzīmēt precīzu aplveida vai trīsstūrveida šablonu.	Jaunrade un uzņēmējspēja Izvēle atbilstoši savām prasmēm un interesēm, vairāku variantu izmēģināšana.
Stāsta par savu pieredzi, spriež, kā izgriezt šablonu no kartona, kuri paņēmieni piemēroti, lai tā malās izveidotu robiņus, kuru formu vieglāk uzzīmēt un izgriezt – apaļu vai stūrainu. Vingrinās griezt dažāda biezuma kartonu, turot šķēres tādā leņķī, lai griezumā līnija veidotos taisna un precīza. Izgriež uzzīmēto šablonu. Iegriež šablona malās nelielus robiņus.	Rosina bērnu pastāstīt par savu pieredzi dažādu formu izgriešanā. Piedāvā materiālus un darbarīkus. Aicina izmēģināt dažādus griešanas paņēmienus. Vēro un komentē bērna darbību, griešanas virzienu, šķēru atvērumu un leņķi, rosina kartonu turēt stingri.	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Pieredzes analīze, pieņēmumu izteikšana.
Izvēlas ziemas noskaņai atbilstošas krāsas dzijas kamoliņu. Tin dziju ap šablonu vienā vai dažādos virzienos. Pēc katras kustības pārbauda, cik dzija stingri nostiepta un cik blīvi un vienmērīgi tā nosedz šablonu.	Piedāvā izvēlei piemērotas krāsas dziju. Demonstrē tīšanas paņēmienus, komentē savu darbību. Veido savu tinumu, vēro bērna darbību, palīdz un, ja nepieciešams, diferencē uzdevumu.	Pašvadīta mācīšanās Mērķtiecīga roku pirkstu kustību vingrināšana, paškontrolē.
Bērni piedāvā idejas saskaņā ar savu pieredzi – piešūt, pielīmēt ar līmi, plastilīnu vai lipekli u. tml. Kopīgi rada ziemas ainavas kompozīciju – katrs bērns piestiprina savu tinumu pie pamatnes ar izvēlēto paņēmienus. Pārbauda, cik stingri tinums piestiprināts. Ja tas nav pietiekami stingrs, piestiprina atkārtoti, izvēloties citu paņēmienus.	Aicina veidot izvērstu kompozīciju uz krāsaina kartona vai liela izmēra ziemas ainavas fotogrāfijas. Jautā: <i>Kā eglītes un sniegavīrus var piestiprināt pie pamatnes?</i> Palīdz eksponēt darbus, komentē bērna darbību, rosina labot kļūdas, palīdz izvēlēties atbilstošāko stiprināšanas paņēmienus. Kopīgi novieto kompozīciju iepriekš izvēlētajā vietā.	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Viena risinājuma izvēle, vienkāršu sakarību formulēšana.
Vēro kompozīciju, novērtē rezultāta izteiksmību un atbilstību kopējai iecerei. Iztēlojas sižetu un rada kopīgu stāstījumu.	Sniedz atgriezenisko saikni, atrod vērtīgo katra bērna darbā.	Sadarbība Darbošanās ar kopīgu mērķi, kopīga stāstījuma veidošana. Jaunrade un uzņēmējspēja Radoša iztēle, interpretācija.

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Stāsta, kā uzzīmēt šablonu, kā lietot šķēres, lai izgrieztu precīzi pa līniju, kā tīt dziju ap šablonu, lai veidotos vienmērīgs tinums, kā piestiprināt radīto tinumu pie pamatnes, lai tas stingri turētos.	Rosina refleksiju par veiktajām darbībām, dažādu tehnisku paņēmieni efektivitāti un bērna mācīšanos.	Pašvadīta mācīšanās Savas darbības un rezultāta izvērtēšana.

5.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Zīmēšana un griešana

Bērns ar brīvu roku uz plāna kartona zīmē dažādus siluetus. Ja uzdevumā paredzēts veidot precīzas formas, izmanto lineālu. Izgriež formas precīzi pa līniju. Tās var izmantot gan kā šablonus, gan kā elementus aplikatīvā darbā.

Šūšana

Skolotājs demonstrē un bērni izmēģina griezt audumu, turēt adatu tā, lai šujot adata nedurtos pirkstos, izmantot uzpirkstēni un adatu spilventiņu. Bērns nogriež piemērota garuma diegu, iever to adatā, uz sien mezglu. Šujot bērns kontrolē adatas savtvērienu, diega nostiepumu un šūšanas virzienu. Skolotājs vēro bērna darbību, komentē, atbalsta un, ja nepieciešams, palīdz.

Filcēšana

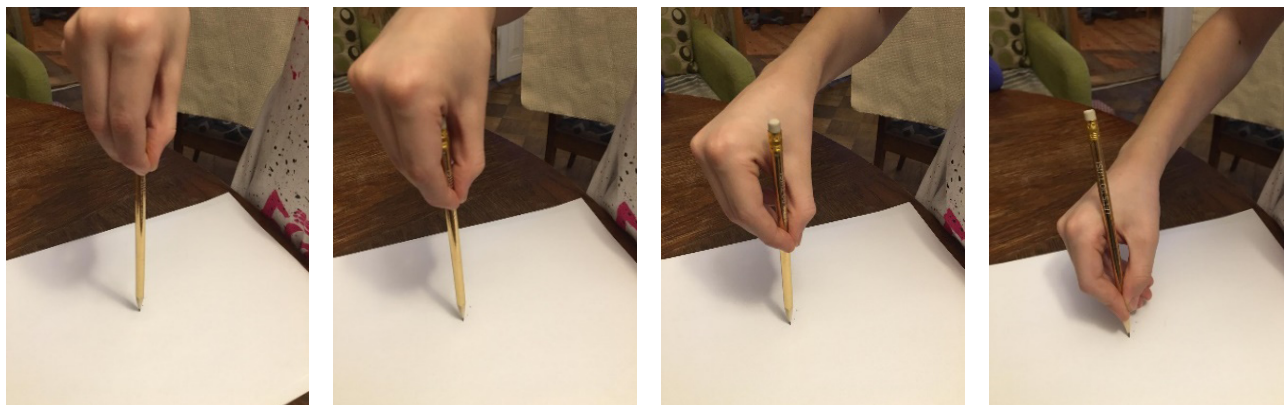
Bērns uzvelk darba apģērbu: apsien ūdensnecaurlaidīgu priekšautu un uzvelk uzročus.

Sakārto darba vietu – uzklāj uz galda ūdensnecaurlaidīgu galdautu un uzliek bļodiņu vai spainīti. Uz iepriekš uzzīmētā zīmējuma (pasaku tēla vai cita objekta silueta) horizontāli vai vertikāli sāk klāt vilnas šķiedru. Pēc tam atšķirīgā virzienā, piemērojot šķiedras krāsu iecerei (tēla raksturam), pāri klāj citu vilnas šķiedru.

Uz galda uzklāj burbulplēvi, uzliek sagatavoto vilnas šķiedru kārtojumu, uzlej uz tā siltu ziepjūdeni, pārliet pāri burbulplēvi ar burbuljiem uz leju un sāk velt. Kad vilna izžuvusi (pēc nedēļas), papildina filcēto tēlu, to griežot un/vai izšujot. Ievēro drošību – raugās, lai ūdens nebūtu pārāk karsts, lai ziepjūdens neiešļakstītos acīs.

Zīmuļa satvēriens rakstīšanai

Aiz gala brīvi kā zvaniņu satver zīmuli trijos pirkstos un viegli pašūpo. Pēc tam atbalsta zīmuļa galu pret galdu un slīdina pirkstus virzienā uz leju līdz tie sasnieguši grafitu. Tad sasprindzina pirkstus, rezultātā ir izveidojies rakstīšanai atbilstošs satvēriens. Vingrinājumu var atkārtot katru reizi, kad satvēriens ir mainījies.

19.–22. attēls. Vingrinājums ērta un efektīva rakstīšanai piemērota satvēriena attīstībai. (D. Kalējas-Gasparoviča foto)

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. ZĪMULIS MANĀ ROKĀ

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurvijas
Izvēlas zīmuli, pārbauda, vai tas ir uzasināts. Iekārtojas pie galda.	Aicina bērnu ērti iekārtoties, sagatavot zīmuli un vairākas balta papīra lapas.	Pašvadīta mācīšanās Interese par darbību.
Izdomā dažādus zīmuļa satvērienus un ar katru no tiem izmēģina zīmēt burtu elementus vai citas zīmes neierobežotā laukumā (katru satvēriena veidu uz citas lapas).	Rosina izmēģināt dažādus zīmuļa satvērienus. Vēro bērna darbību, komentē dažādos satvēriena veidus (satvēriens no augšas, no apakšas, ar visu plaukstu, ar pirkstu galiem, ar diviem, trim, četriem pirkstiem, zīmulis saņemts pa vidu, aiz gala u. c.).	Jaunrade un uzņēmējspēja Vairāku atšķirīgu paņēmienu izdomāšana un īstenošana.
Saņem zīmuli aiz gala trijos pirkstos un sašūpo, lai tas brīvi svārstītos. Atbalsta zīmuļa grafītu pret stingru horizontālu virsmu, piemēram, uz galda novietotu papīra lapu, un, nemainot satvērienu, slīdina pirkstus uz leju pa zīmuli, līdz mazais pirkstiņš atduras pret virsmu (sk. 19.–22. att.). Turpina vingrināties.	Aicina izmēģināt zīmuļa satvērienu, lai būtu ērti un viegli rakstīt. Pievērš bērna uzmanību plauksta un pirkstu ērtībai zīmēšanas un rakstīšanas procesā.	Pašvadīta mācīšanās Patstāvīga vingrināšanās, savu kustību apzināšanās un kontrole.
Pēc 4 vai 5 satvēriena veidu izmēģināšanas novieto savus zīmējumus sev priekšā un izvērtē, kurā zīmējumā ir taisnākās rindas, kurā – spēcīgākās līnijas, kurā – precīzākās zīmes un burtu elementi. Atceras un nodemonstrē, kāds bija zīmuļa satvēriens katrā zīmējumā. Secina, kurš satvēriens ir piemērotāks rakstīšanai.	Palīdz pārskatāmi izvietot darbus. Rosina refleksiju. Jautā: <i>Kā tu turēji zīmuli, lai raksts būtu vienmērīgs; rinda būtu taisna un līdzena; rakstītu vai zīmētu raiti; zīmes un burti būtu precīzi?</i>	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Sakarību formulēšana.

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurvijas
Izvēlas zīmēt ornamentu, rakstīt ar iespiedburtiem vai rakstītajiem burtiem, individuāli vai kopā ar citiem izdomā novēlējumus.	Aicina atbilstoši situācijai uzrakstīt vai uzzīmēt apsveikumu grupas biedram (skolotājam, tētim, vecmāmiņai, prezidentam u. c.). Diferencē uzdevumu, palīdz noformulēt īsu tekstu, lai bērnam būtu pa spēkam to uzrakstīt; ja nepieciešams, uzraksta paraugu, piemēram, <i>Lai izdodas! Daudz laimes!</i> U. tml.	Pilsoniskā līdzdalība Pārrunas par vērtībām un iespējām atbalstīt citus cilvēkus.
Zīmē ornamentu vai raksta novēlējumu. Pievērš uzmanību satvērienam; ja tas mainījies, pārtrauc rakstīšanu, atpūtina roku (papurina, izstaipa pirkstus, pamasē), ērti satver zīmuli un turpina iesākto darbu.	Aicina zīmēt ornamentu vai uzrakstīt novēlējumu vairākas reizes, lai varētu izvēlēties precīzāko un skaidrāko variantu. Vēro bērna darību, pievērš uzmanību, ja satvēriens ir izmainījies. Aicina bērnu atpūtināt roku.	Pašvadīta mācīšanās Roku un pirkstu kustību kontrole, mērķtiecīga vingrināšanās.
Aplūko savu darbu, spriež, kurš variants izdevies labāk (zīmes vai burti ir vienāda lieluma, skaidri salasāmi, raksts ir ritmisks, sakārtots taisnās līnijās). Izgriež no lapas vislabāk izdevušos fragmentu un pielīmē pie krāsaina papīra. Ja nepieciešams, papildina ar zīmējumu.	Aicina izvēlēties labāko raksta variantu un noformēt to. Pievērš uzmanību tam, kas izdevies vislabāk.	Pilsoniskā līdzdalība Glīti uzrakstīts teksts kā cieņas izrādīšana citam cilvēkam; novērtējums. Jaunrade un uzņēmējspēja Darba radoša papildināšana un estētisks noformējums.
Spriež par zīmuļa satvēriena nozīmi, parāda citiem, kāds ir labākais satvēriens.	Rosina refleksiju. Jautā: <i>Ko tu dariji, lai zīmēt un rakstīt būtu viegli un ērti?</i>	Pašvadīta mācīšanās Savu kustību apzināšanās.

6. DARBS AR MATERIĀLIEM UN TO APSTRĀDES TEHNIKAS. PĀRTIKAS APSTRĀDES TEHNOLOĢIJU LIETOŠANA

6.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sasniedzamais rezultāts: *Piedalās vienkāršu un veselīgu ēdienu pagatavošanā, iepazīstot veselīga uztura nozīmi.*

Pirmsskolas izglītības posmi	Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņu apraksti			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis*	Apguvis padziļināti
1.				
2.	Veic atsevišķas darbības ēdiena pagatavošanas procesā – mazgā, maisa, kārtu traukā.	Veic dažādas darbības ēdiena pagatavošanas procesā – loba, mizo, mazgā, griež, kārtu; nosauc šīs darbības.	Veic atsevišķas darbības ēdiena pagatavošanā, nosauc garšīgus un veselīgus pārtikas produktus.	Veic secīgas darbības ēdiena pagatavošanas procesā, uzmanīgi un droši izmanto nazi un rīvi; ievēro higiēnu; nosauc veselīgus pārtikas produktus.
3.	Piedalās ēdiena gatavošanā, lieto atsevišķus instrumentus; nosauc darbības, ievēro drošības noteikumus.	Piedalās ēdiena gatavošanā; lieto dažādus instrumentus; nosauc darbību secību; ievēro higiēnas un drošības noteikumus.	Piedalās vienkāršu un veselīgu ēdienu pagatavošanā, iepazīstot veselīga uztura nozīmi.	Patstāvīgi veic daudzveidīgas darbības ēdiena gatavošanas procesā; pamato darbību secību, instrumentu izvēli, higiēnas un drošības noteikumus; raksturo veselīgus produktus.

6.2. Ieteicamais vārdu krājums

Jēdzieni: ēdienu gatavošana, pārtikas produkti, receptes, garša, smarža, virtuves iekārtas, instrumenti, galda kultūra u. c.

Darbības: lobīt, mizot, mazgāt, kārtot, rīvēt, griezt u. tml.

Nozīmīgums: rūpība, uzmanība, tīrība, kārtība, laba garša, skaistums, drošība u. c.

* Pirmsskolas mācību programmas sasniegtais rezultāts.

6.3. Mācību process

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Nosauc veselīgus pārtikas produktus, kurus ikdienā lieto uzturā; pagaršo tos, raksturo to izskatu, garšu un smaržu, stāsta par produktu pagatavošanas veidu un apstrādi, piemēram, svaigi, mazgāti, nomizoti, sagriezti, vārīti u. tml.	Pēc izskata, garšas un smaržas piedāvā iepazīt veselus un notīrītus, sagrieztus, sasmalcinātus, svaigus un termiski apstrādātus pārtikas produktus, piemēram, augļus, ogas, dārzeņus, graudaugus, garšaugus u. c., nosaukt un raksturot tos.
Mācās pirms lietošanas uzturā apstrādāt pārtikas produktus, piemēram, mazgāt ābolu, griezt gurķi vai banānu, lobīt apelsīnu, mizot kartupeli u. c. Kopā ar skolotāju plāno ēdienu gatavošanu un veic daudzveidīgas darbības: griež, ziež, mizo, rīvē, pievieno garšvielas, maisa, veido cepumu formas, izkārtu uz cepamās plāts u. tml. Kārto ēdienu uz šķīvja. Kopā ar pieaugušo klāj galdu. Ievēro higiēnas un drošības noteikumus.	Aicina pirms lietošanas uzturā veikt pārtikas produktu apstrādi, palīdz iekārtot darba vietu, demonstrē vienkāršus produktu apstrādes paņēmienus. Rosina pagatavot garšīgu un veselīgu ēdienu. Iesaista bērnu ēdienu gatavošanas plānošanā – kopā izpēta recepti, izvēlas nepieciešamos produktus, pārrunā veicamās darbības un to secību. Palīdz sadalīt pienākumus. Piedalās ēdiena gatavošanā, rīkojas ar karstu ūdeni un darbojas ar plīti. Nodrošina higiēnas un drošības noteikumu ievērošanu. Parāda, kā pareizi lietot nazi, rīvi.
Skaidro, kāpēc uzturā ieteicams lietot graudaugus, augļus, dārzeņus, rupjmaizi, sieru. Stāsta par dažādiem produktu apstrādei piemērotiem instrumentiem un paņēmieniem.	Rosina sarunu par veselīgu uzturu – piemērotiem pārtikas produktiem un to gatavošanas veidiem. Uzklausa un papildina bērna teikto.

6.4. Mācību līdzekļi

Instrumenti un piederumi

Virtuves dēļi, burkānu mizojamie nazīši, asi naži, stabila rīve, degustācijas trauciņi, mīklas veltnis, piparkūku un cepumu formas, trauki produktu ievietošanai, šķīrošanai, maisīšanai, servēšanai, kanapē kociņi, sulu spiedne u. c.; ledusskapis, cepeškrāsns, plīts, elektriskā tējkanna (atsevišķā telpā vai pirmsskolas iestādes virtuvē).

Pārtikas produkti

Augļi, dārzeņi, garšaugi – āboli, bumbieri, apelsīni, mandarīni, gurķi, burkāni, svaigi/skābēti kāposti, kolrābji, ziedkāposti, paprika, kartupeļi, bietes, lociņi, dilles, pētersīļi, salātlapu izlase, tomāti, sēkliņas u. c.;

tēja – augļu, piemēram, ābolu, ķimeņu, diļļu, kumelišu, piparmētru;

maize – rupjmaize, graudu maize, kliju maize u. c.;

smilšu, rauga, piparkūku mīkla;

citi produkti un garšvielas, piemēram, sviests, biezpiens, olas, bezpiedevu jogurts, krējums, saldaiss krējums, cukurs, vaniļa, kanēlis; magoņu, ķirbju, saulespuķu, ķimeņu, sezama sēkliņas, rieksti u. tml.

Papildu informācijas avotu piemēri

1. Masso, S. *Pavārgrāmata bērniem*. Rīga : Jumava, 1992. 107 lpp. ISBN 9984506363.
2. Vinnija Pūka *pavārgrāmata*. Rīga : Egmont Latvija, 2001. 45 lpp. ISBN 9984093271.
3. Viška, M., Daugaviņš, U., Sirmai, M. *Baltis lācis: pasaku pavārgrāmata bērniem*. Rīga : Liels un mazs, 2017. 37 lpp. ISBN 9789934533815.
4. Vilksa, A., Vata, F. *Internetam piesaistītā Pasaules tautu pavārgrāmata bērniem*. Rīga : Eve, 2002. 94 lpp. ISBN 9984716147.
5. Simple Bites. Knife Skills for Toddlers [tiešsaiste]. 2011. jūl. [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <http://www.simplebites.net/knife-skills-for-toddlers/>
(Naža lietošanas noteikumi.)

6.5. Pirmsskolas izglītības 2. posms

IDEJAS BĒRŅA DARBĪBAI

Receptes

Dārzeņu salāti

Uz dēlīša sagriež vai sarīvē dažādus dārzenus un zaļumus – gurķus, redīsus, burkānus, ābolus, dilles. Liek traukā dažādās proporcijās (var pievienot eļļu), samaisa un degustē.

“Saldā desa”

Sadrupina cepumus un riekstus, sagriež marmelādi, pievieno izkausētu sviestu, samaisa masu, izveido ruleti un ietin cepampapīrā vai pārtikas plēvē. Liek ledusskapī uz vairākām stundām. Kad masa sacietējusi, sagriež šķēlēs un kārtu uz trauka.

Piparkūkas

Izveltnē piparkūku mīklu plānā kārtā un spiež dažādas formiņas. Kārto cepumus uz pannas, apziež ar olu, pārkaisa ar cukuru un magoņsēklām. Ja iespējams, piparkūkas var glazēt vai izveidot faktūru.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. PIPARKŪKAS

Bērņa darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Stāsta par savu Ziemassvētku gaidīšanas un piparkūku cepšanas pieredzi. Kopā ar skolotāju vienojas par savu ieguldījumu svētku sagatavošanā – pārsteiguma radīšanu, dāvanas sagatavošanu, svētku galda klāšanu u.tml.	Rosina sarunu par Ziemassvētkiem, Ziemassvētku ēdieniem un bērna pieredzi to gatavošanā. Rosina izcept piparkūkas.	Pilsoniskā līdzdalība Svētku tradīcijas, kopīga darba nozīmība.
Mazgā rokas, apsien priekšautu, uzliek galvassegu. Nosauca piederumus un instrumentus – galds, dēlītis, mīklas rullis, nazis, formiņas, panna, bļoda, putojamā un smērējamā slotiņa u. c. Stāsta, ko ar katru no tiem dara. Nosauca produktus, piemēram, mīkla, milti, ola, un stāsta, kā tie jāapstrādā, lai piparkūkas būtu garšīgas un krāšņas.	Aicina sagatavoties darbam, kopā ar bērnu mazgā rokas, apsien priekšautu un uzliek galvassegu. Iepazīstina bērnu ar instrumentiem, piederumiem un produktiem. Jautā: <i>Kas nepieciešams (instrumenti, piederumi un produkti), lai izveidotu plānas, kraukšķīgas, krāšņas un interesantas piparkūkas?</i> Uzklausa bērna stāstīto, precizē, ja nepieciešams. Vienoas ar bērnu, ka mīklu nevajag ēst.	Pašvadīta mācīšanās Savas pieredzes aktualizācija, instrumentu, piederumu un secīgas darba gaitas iepazīšana.

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Kopā ar skolotāju sadala darba pienākumus: mīklas mīcīšana, rullēšana, piparkūku veidošana un kārtošana uz pannas, olas sakulšana un piparkūku apziešana ar olu.	Kopīgi sadala pienākumus.	Sadarbība Kopīga darba plānošana, pienākumu sadale.
Atdala mīklas pikucīti un samīca, lai mīklu varētu vieglāk izrullēt. Uz dēlīša uzber miltus, lai mīkla nepieliptu. Arī rullīti pārkausa ar miltiem. Veltnē mīklu un raugās, lai mīklas slānis veidotos vienmērīgs. Izvēlas formiņu un atrod, kur tai ir asā maliņa. Veido piparkūkas: uzliek formiņu uz izveltnētās mīklas pēc iespējas tuvu malai, stipri piespiež, lai pilnībā atdalītu piparkūkas formu no pārējās mīklas, uzmanīgi noņem formiņu, raugās, lai nesabojātu izspiesto piparkūku. Kārto piparkūkas uz cepamās plāts un raugās, lai starp cepumiem nebūtu pārāk lielas atstarpes. Ar putojamo slotiņu vai mikseri sakul olu un apziež piparkūkas, lai tās būtu spīdīgākas. Pārkausa ar cukuru un magoņu sēkliņām. Sakārto darba vietu, nomazgā rokas.	Palīdz iekārtot kopīgu vai katrai grupai atsevišķu darba vietu. Demonstrē darbības un instrumentu satvērienu. Organizē darbu veikšanas secību. Pievērš uzmanību bērna darbībai, rosina strādāt precīzi. Nes sagatavoto plāti uz virtuvi, liek karstā (200° C) cepeškrāsnī un cep 10 minūtes. Rosina sakārtot darba vietu; ja nepieciešams, palīdz.	Jaunrade un uzņēmējspēja Iesaistīšanās daudzveidīgās kompleksās darbībās, labākā risinājuma izvēle. Pašvadīta mācīšanās Savu darbību un kustību kontrole.
Vēro gatavās piparkūkas, komentē, kā ir mainījies cepumu izskats, kā tās smaržo. Kad piparkūkas atdzisušas, tās kārto uz šķīvja vai paplātes un degustē. Stāsta par veiktajām darbībām un savu ieguldījumu svētku sagatavošanā.	Rosina refleksiju. Jautā: <i>Kā piparkūkas izskatās, kā tās smaržo, kā – garšo?</i> Piedāvā atslēgvārdus – <i>saldi, cukuroti, grezni, koši, kārdinoši, reibinoši, bagātīgi, smalki u. c.</i> Jautā: <i>Ko tu pacienāsi ar piparkūkām, ko – iepriecināsi? Ko tu darīji, lai piparkūkas būtu garšīgas un greznas?</i>	Pašvadīta mācīšanās Savas darbības un tās rezultāta apzināšanās, prieks un gandarījums. Pilsoniskā līdzdalība Kopīga darba nozīmības novērtējums.

6.6. Pirmsskolas izglītības 3. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Sviestmaize

Uzziež uz maizes sviestu, uzliek sieru, gurķi un pašu diedzētus lociņus.

Ābolmaize

Uzziež uz baltmaizes šķēlītes sviestu, uzliek ābolu šķēlītes, uzkausa cukuru un kanēli. Liek uz cepamās pannas un cep cepeškrāsnī.

Svaigi spiesta sula

Izmantojot sulu spiedni, rada dažādu sulu savienojumus, piemēram, ābolus ar burkāniem, ķirbi ar banāniem, bietes ar āboliem. Degustē dzērienu un nosaka garšas kombinācijas.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. SVIESTMAIZE AR GURĶI

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Atkārtoti naža lietošanas noteikumus.	Sagatavo darba vietu un produktus. Aicina atkārtot naža lietošanas noteikumus. Demonstrē un komentē savu darbību: nelikt rokas uz dēlīša; nazi bērnam iedod vai noliek uz dēlīša skolotājs; griežot izmanto abas rokas – produkts jāpietur.	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Mācās atšķirt virzienus, novietojumu plaknē.
Kopīgi noskaidro, kāda izskatās kvalitatīva sviestmaize, kādas darbības jāveic, un sadala pienākumus. Gatavo sviestmaizi, veicot vienu vai vairākas darbības. To laikā pievērš uzmanību kritērijiem – lai būtu precīzi, vienmērīgi, droši.	Rosina pagatavot sviestmaizes launagam. Aicina apspriest darbību secību un kvalitātes kritērijus. Sadala pienākumus: kurš mazgās, mizos gurķus; kurš tos sagriezīs, kurš apziedīs maizi ar sviestu, kurš uzliks uz maizes gurķu šķēlītes, kurš – uzbērs lociņus. Katram bērnam atkarībā no bērnu skaita grupā ir vai nu viens, vai vairāki pienākumi. Rūpējas, lai katrai darbībai būtu piemērota vieta, atbilstoši instrumenti un piederumi. Iepazīstina bērnu ar kritērijiem un rosina izvērtēt savu darbu.	Sadarbība Pienākumu sadale, kopīga darbošanās. Pašvadīta mācīšanās Patstāvīga darbošanās, darba rezultāta kontrole.
Kārto maizītes uz šķīvja vai paplātes, klāj galdu. Degustē maizītes. Saviem vārdiem apraksta maizīšu izskatu un garšu.	Piedalās degustācijā. Jautā: <i>Kā garšo un kā izskatās izceptās maizītes (svaigi, sulīgi, atspirdzinoši, rotaļīgi, nopietni, pavasarīgi utt.)?</i> <i>Variants.</i> Jo daudzveidīgākas iespējas lietot virtuves piederumus un instrumentus, piemēram, nazi, mizotāju, rīvi, jo daudzveidīgākus satvērienus bērns izvēlas un atklāj, kā ērtāk lietot instrumentus, lai panāktu vēlamo rezultātu. Jāpievērš uzmanība satvērienam, turot un lietojot galda piederumus – karoti, dakšu un nazi, kā arī bērna uzvedībai pie galda.	Pilsoniskā līdzdalība Kopības izjūta, galda kultūra.
Saviem vārdiem stāsta par darbību secību, piederumu un instrumentu izmantojumu un darba procesā gūto pieredzi.	Rosina refleksiju. Jautā: <i>Kas svarīgs bija jāievēro, gatavojot maizītes? Kādas maizītes nākamo reizi gatavosi?</i>	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Formulē vienkāršas sakarības.

**DOMĀT.
DARĪT.
ZINĀT.**

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt un pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai, lai skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ